Выходзіць з 20 снежня 1945 года

Настаўніцкая газета

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 40(5371)
Аўторак,
2 красавіка
2002 года

Канферэнцыі

Адукацыя - праз усё жыццё

Другі дыплом - не самамэта, а ў значнай ступені патрабаванне часу. Бо ў нас ёсць шмат людзей, якія, маючы адзін дыплом, не могуць уладкавацца на працу або атрымліваюць вельмі нізкую зарплату.

Пра гэта ішла гаворка ў пятніцу ў Грамадскім прэсцэнтры Дома прэсы на прэсканферэнцыі "Другі дыплом - патрабаванне часу. Адукацыя - працэс бесперапынны". На думку ўсіх удзельнікаў, тэндэнцыя да атрымання другога дыплома будзе захоўвацца і надалей, бо другі дыплом дае не толькі магчымасць выбару на рынку працы, канкурэнтаздольнасці і запатрабаванасці ў працадаўцаў - ён дае магчымасць рабіць кар'еру і змяняць уласнае жыццё.

Як адзначыў дырэктар Інстытута дзяржаўнай службы Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь Віктар Германчук, людзі літаральна рвуцца на вучобу. Прыкладам, летась у інстытуце конкурс на асобныя спецыяльнасці на бюджэтнай форме быў 4-5 чалавек на месца - і гэта ўсё высокапастаўленыя чыноўнікі. Потым Віктару Васільевічу даводзілася тлумачыць многім з іх, што яны не патрапілі ў інстытут не з-за дрэнных ведаў, а толькі з-за конкурсу.

Неабходнасць кіраўнікоў і эканамічных ведаў прымушае паступаць у Акадэмію кіравання нават міністраў. Усё больш і больш прыходзіць туды і дэпутатаў. "І мы вельмі аператыўна адгукаемся на ўсе патрабаванні часу, - гаворыць Віктар Васільевіч. - Практычна штогод мяняем пералік спецыяльнасцей і спецыялізацый, часта карэкціруем навучальныя планы і праграмы".

У Вышэйшай школе кіравання і бізнесу Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта можна атрымаць дыплом аб вышэйшай адукацыі за 3 гады. Не сакрэт, што многія прадпрыемствы і банкі ў нас узначалілі людзі з тэхнічнай адукацыяй, чые дыпломы змяшчаюць вялікую колькасць гуманітарных і матэматычных дысцыплін. Таму ў БДЭУ прызнаюць матэматыку, філасофію, замежную мову ўжо вывучанымі і засвоенымі, а даюць толькі эканамічныя веды.

Цікавы вопыт павышэння кваліфікацыі педагогаў ёсць у Акадэміі паслядыпломнай адукацыі. Людзі з сярэдняй спецыяльнай педагагічнай адукацыяй могуць атрымаць дыплом псіхолага. Настаўнікі з вышэйшай адукацыяй праходзяць у акадэміі перападрыхтоўку і атрымліваюць дыпломы практычных псіхолагаў, сацыяльных педагогаў, дэфектолагаў, настаўнікаў замежных моў. Такім чынам, Акадэмія паслядыпломнай адукацыі дае школе кваліфікаваныя кадры, а людзям - больш шырокі выбар дзейнасці і ўпэўненасць у жыцці.

Вядома, што першы дыплом можна атрымаць за кошт бюджэту, а другі - толькі за ўласныя сродкі ці за сродкі прадпрыемства. І вельмі мала ёсць жадаючых вучыцца другі раз на дзённым аддзяленні, звычайна людзі выбіраюць завочную форму навучання. Але ўсё большую папулярнасць набывае і дыстанцыйнае навучанне. Так, створаны Міжнародны інстытут дыстанцыйнай адукацыі пры Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі. Сёння там вучыцца каля 30 студэнтаў. І гэтая форма атрымання другой адукацыі лічыцца найбольш перспектыўнай: чалавек можа набываць веды, не пакідаючы свайго працоўнага месца. У БДПА такім чынам можна атрымаць пакуль толькі адну спецыяльнасць "Праграмнае забеспячэнне і вылічальная тэхніка". Але ў будучым сістэма дыстанцыйнага навучання ў БДПА будзе развівацца.

Галіна СІДАРОВІЧ.

29 сакавіка Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь Генадзь Навіцкі ўручыў дзяржаўныя ўзнагароды. Сярод узнагароджаных і прадстаўнікі адукацыйнай сістэмы краіны. Дэкан педагагічнага факультэта Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Леанід Іваноў атрымаў медаль Францыска Скарыны, настаўніцы з Калінкавіч Але Севастопалевай прысвоена званне "Заслужаны настаўнік Рэспублікі Беларусь".

НА ЗДЫМКУ: Генадзь Навіцкі віншуе з узнагародай настаўніцу рускай мовы і літаратуры сярэдняй школы № 5 Калінкавіч Алу Міхайлаўну Севастопалеву.

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БЕЛТА.

Навіны

У ліцэі прайшоў Дзень адкрытых дзвярэй

У канцы сакавіка ў ліцэі пры Полацкім дзяржаўным універсітэце ў Наваполацку прайшоў Дзень адкрытых дзвярэй. Ён быў арганізаваны для выпускнікоў 9-х класаў школ горада і іх бацькоў з мэтай азнаямлення з дзейнасцю ліцэя.

Знаёмства з ліцэем пачалося з выступлення яго дырэктара Алены Шумілкінай. Яна расказала пра гісторыю ўзнікнення навучальнай установы, а таксама пра яе асаблівасці. Ліцэй існуе ўжо дзевяць гадоў. Ён адзіны не толькі ў Наваполацку, але і ва ўсім Полацкім рэгіёне. За час сваёй працы выпусціў каля 1000 чалавек. Навучанне адбываецца па пяці профілях: фізіка-матэматычным, фізіка-хімічным, хіміка-біялагічным, матэматычным і гуманітарным. Набор у ліцэй ажыццяўляецца на конкурснай аснове. Каб стаць ліцэістам, неабходна здаць тры экзамены. У правілах прыёму таксама вызначаны пункты паступлення на льготных умовах. У першую чаргу гэта датычыць выпускнікоў 9-х класаў, якія атрымалі атэстат з адзнакай, а таксама выпускнікоў базавай школы №10, так званых перадліцэйскіх класаў. Без экзаменаў залічваюцца пераможцы гарадскіх, удзельнікі абласных і рэспубліканскіх алімпіяд.

У кожным класе не больш як дваццаць чалавек. Пры навучанні профільным прадметам ён дзеліцца на падгрупы, што дае больш магчымасцей для работы з адоранымі дзецьмі. Асаблівасцю ліцэя з'яўляецца цеснае супрацоўніцтва з Полацкім дзяржаўным універсітэтам у плане даследчай работы. Работы наваполацкіх ліцэістаў адзначаны дыпломамі 1 і 2 ступені на абласной канферэнцыі даследчых работ вучняў.

Сёлета дзякуючы супрацоўніцтву з універсітэтам, а таксама падтрымцы Наваполацкага гарадскога аддзела адукацыі ліцэісты не прапусцілі ніводнага конкурсу і турніру як абласнога , так і рэспубліканскага ўзроўню, дзе паказалі выдатныя вынікі. Каманда ліцэя заняла першае месца на рэспубліканскім экалагічным турніры, трэцяе месца - на рэспубліканскім чэмпіянаце па інтэлектуальных гульнях "Што? Дзе? Калі?", увайшла ў дзесятку лепшых на рэспубліканскім турніры па фізіцы. Праект ліцэйскага сайта, які цяпер праходзіць рэгістрацыю, атрымаў першую прэмію на абласной канферэнцыі па інфарматыцы. Акрамя гэтага, ліцэісты распрацоўваюць вучэбныя і тэставыя камп'ютэрныя праграмы. У рамках праектнай методыкі, якая выкарыстоўваецца на ўроках англійскай мовы, вучні самі ствараюць фільмы на англійскай мове. Адзін з іх прадстаўлены на рэспубліканскай канферэнцыі даследчых работ вучняў.

Вялікая ўвага ў ліцэі ўдзяляецца і выхаванню. Пра асаблівасці выхаваўчага працэсу расказала намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце Аксана Арэшкава. Ліцэісты выпускаюць сваю газету "Лімон", у якой можна пазнаёміцца са свежымі школьнымі навінамі. А ліцэйскі тэатр эстрадных мініяцюр прадставіў на суд гледачоў свой новы спектакль "Усё пра каханне". Госці змаглі пазнаёміцца і з выстаўкай творчых работ вучняў. Выпускнікі 9-х класаў змаглі таксама атрымаць рэкамендацыі настаўнікаў-прадметнікаў па падрыхтоўцы да ўступных экзаменаў па кожнаму профілю.

Вольга МІНЯНКОВА.

За парты селі дырэктары, настаўнікі

Канікулы, зразумела, тычацца непасрэдна вучняў. А чым, скажам, займаліся падчас канікул кіраўнікі гімназій, ліцэяў, педкалектывы гэтых навучальных устаноў?

У адказе на пытанне начальнік упраўлення адукацыі Баранавіцкага гарвыканкама Ігар Стасевіч быў лаканічным: прафесійнай вучобай, павышэннем кваліфікацыі.

Выявілася, што факультэт кіруючых работнікаў і спецыялістаў адукацыі вышэйшага звяна Акадэміі паслядыпломнай адукацыі ў гэтыя дні зладзіў у Баранавічах мэтавыя выязныя заняткі.

Ігар Іванавіч удакладніў, што заняткі па форме двухэтапныя: першы - у час вясновых канікул, другі - летам, у чэрвені (па 36 гадзін кожны).

Тэмы заняткаў наступныя - "Прагрэсіўныя тэхналогіі ў рабоце з адоранымі дзецьмі" (заняткі арганізаваны ў ліцэі № 1),"Інавацыйныя працэсы ў адукацыі" (у гімназіі № 5).

Даволі прадстаўнічая аўдыторыя кіраўнікоў гімназічных устаноў, педагогаў з цікавасцю азнаёмілася з лекцыямі, якія прачыталі тут прафесар кафедры філасофіі і гуманітарных праблем адукацыі, доктар філасофскіх навук Валерый Пазнякоў і ягоны калега кандыдат філасофскіх навук Міхаіл Аўсіевіч.

Уладзімір НОВІК.

У доме Коласа адбыўся святочны ранішнік

У рамках святкавання 120-й гадавіны з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа ў сталічным музеі песняра адбыўся святочны ранішнік з удзелам юных талентаў з дзіцячага Цэнтра пазашкольнай работы "Маяк" Ленінскага раёна Мінска.

Хлопчыкі і дзяўчынкі падрыхтавалі канцэртную праграму па творах любімага паэта - па-майстэрску дэкламавалі вершы і ўрыўкі з паэм Коласа, спявалі, танцавалі. Нават правялі віктарыну па гісторыі нашага краю і конкурс на лепшае веданне твораў Коласа.

Слухачы, а гэта былі таксама вучні школ Ленінскага раёна Мінска, мелі магчымасць сустрэцца з беларускім паэтам, загадчыкам рэдакцыі літаратуры для дзяцей малодшага школьнага ўзросту выдавецтва "Юнацтва" Уладзімірам Мазго і малодшым сынам Якуба Коласа, доктарам тэхнічных навук Міхасём Міцкевічам.

Дзякуючы намаганням супрацоўнікаў цэнтра "Маяк" і іх выхаванцаў, якія наведваюць аматарскую ізастудыю, а таксама вучням і настаўнікам сталічных школ №№ 2, 134, 222 у музеі хутка адбудзецца адкрыццё выставы дзіцячага малюнка да твораў Якуба Коласа.

Ганна ЗАЙЦАВА.

Як жывеш, падлетак?

Такую назву меў "круглы стол", які быў зладжаны ў актавай зале аддзела адукацыі Хойніцкага райвыканкама. У ім прымалі ўдзел вучні школ райцэнтра, прадстаўнікі службаў, якія маюць дачыненне да выхавання моладзі.

"Кругламу сталу" папярэднічала анкетаванне, якое было праведзена сярод вучняў сярэдняй школы № 1. Пытанні анкеты тычыліся паводзін падлетка ў сям'і, якіх шкодных звычак жадаў бы пазбавіцца вучань. Адным словам, яны закраналі аспекты выхаваўчага характару, выліліся ў зацікаўленую размову, тон у якой задавала вядучая, настаўніца Віцьеўскай сярэдняй школы Іна Кушняровіч.

Сваё меркаванне пра асаблівасці падлеткавага ўзросту выказала намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце сярэдняй школы № 3 райцэнтра В.Мяцельская.

Актыўны ўдзел у размове прынялі супрацоўнікі аддзела ўнутраных спраў І.Дземідзенка, С.Дымніч, медык А.Фядзенька, супрацоўнік райваенканкамата У.Заяц, дырэктар дзіцяча-юнацкай спартыўнай школы У.Бордак і інш. Вынікі гутаркі падчас "круглага стала" падвяла псіхолаг сярэдняй школы № 2 А.Невядомская.

Клаўдзія БОСАК.

Семінары

Акцэнт на аптымальны выбар

У рабоце Лоеўскага педагагічнага вучылішча вялікая ўвага аддаецца пошуку шляхоў больш якаснай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў, настаўнікаў пачатковых класаў.

Калектыў установы разумее, што цэнтральнай фігурай рэфармавання нацыянальнай сістэмы адукацыі, павышэння прэстыжу і якасці ведаў з'яўляецца асоба педагога, асабліва настаўніка пачатковых класаў (педвучылішча рыхтуе настаўнікаў пачатковых класаў з дадатковымі спецыялізацыямі: "Творчая дзейнасць" (кіраўнік студыі выяўленчага мастацтва, кіраўнік дзіцячага музычнага калектыву), "Экалагічнае выхаванне", "Фізічнае выхаванне", "Выхаваўчая работа ў групах прадоўжанага дня").

З улікам аб'ектыўных змен, звязаных з рэфармаваннем адукацыі, павышэнне пазнавальнай актыўнасці навучэнцаў як адной з форм сацыяльнай, прафесійнай актыўнасці вылучаецца на першы план. Гэта тлумачыцца тым, што сфарміраваная ў сценах навучальнай установы пазнавальная актыўнасць уплывае не толькі на якасць ведаў, творчы падыход да навучання, але і на падрыхтоўку навучэнцаў да будучай прафесійнай дзейнасці. Арыентацыя на асобу навучэнца, яго здольнасці і магчымасці, на рэформу тэхналогіі навучання - гэта аснова новай логікі адукацыі: менавіта праз яе пашыраюцца магчымасці навучэнца ў выбары свайго шляху ў самаразвіцці, у арыентацыі на зменлівы характар педагагічнай дзейнасці. Пошук новых тэхналогій, прыёмаў навучання апраўданы. Пры такой арганізацыі выкладчык выступае не як "урокадаўца", а як даследчык, дапамагае навучэнцу ў самапазнанні, самаадукацыі, самаразвіцці.

Фарміраванне пазнавальнай актыўнасці - гэта, з аднаго боку, арганізацыя інавацыйнага навучання, з другога - падрыхтоўка навучэнцаў праз назапашванне асабістага вопыту да інавацыйнай дзейнасці, да прафесійнага станаўлення.

Вось і нядаўна ў педвучылішчы адбыўся семінар-практыкум, які меў назву "Аптымальны выбар метадаў навучання - адзін са шляхоў прафесійнай падрыхтоўкі будучага настаўніка да інавацыйнай дзейнасці". Для арганізацыі і правядзення яго была створана творчая група, вызначаны мэты і задачы, якія непасрэдна тычыліся вызначэння ролі актыўнай пазнавальнай дзейнасці навучэнцаў у працэсе навучання, а менавіта пошуку шляхоў удасканалення навучальна-выхаваўчага працэсу, знаёмства з вопытам работы цыклавых камісій па актывізацыі пазнавальнай дзейнасці навучэнцаў.

У першай палове дня членамі творчай групы былі праведзены адкрытыя ўрокі, дзе кожны з выкладчыкаў прадэманстраваў сваё майстэрства ў выкарыстанні разнастайных метадаў навучання, паказаў тыя найбольш эфектыўныя прыёмы актывізацыі пазнавальнай дзейнасці, якія робяць метады навучання больш эфектыўнымі, выніковымі, стымулююць яе, не пакідаюць чалавека ў пазіцыі пасіўнага ўспрымальніка інфармацыі, а садзейнічаюць праяўленню актыўнасці пры яе засваенні.

Адкрытыя ўрокі праводзіліся па прадметах рознага цыкла: гісторыі Беларусі (М.В.Несцер), педагогіцы (Н.А.Гаўрушава), фізкультуры (В.П.Башлакоў), практыкуму ў вучэбных майстэрнях (І.Л.Маліноўская), тэарэтычных асновах пачатковага курса матэматыкі (С.Р. Дзядкова), музыцы і спевах (Я.С. Краўчанка).

У ходзе іх было выяўлена, што кожны вучэбны прадмет мае сваю спецыфіку, патрабуе большай удзельнай вагі ў выкарыстанні пэўных метадаў навучання, арыгінальных прыёмаў актывізацыі пазнавальнай дзейнасці навучэнцаў. Адкрытыя ўрокі хутчэй нагадвалі калейдаскоп творчасці, педагагічнага майстэрства, непаўторнасці.

На другую палову дня быў запланаваны "круглы стол", які адкрыў дырэктар педвучылішча Уладзімір Паўлавіч Краўчанка. Ён падкрэсліў, што ўзнятая праблема - вельмі актуальная, паколькі пры інавацыйнай арганізацыі працэсу пазнання значным з'яўляецца этап уключэння навучэнца ў мысліцельны працэс, фарміраванне цікавасці да вучэбнага матэрыялу.

З паведамленнем "Умовы аптымальнага выбару і эфектыўнага прымянення разнастайных метадаў навучання" выступіла намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце Раіса Бараўцова. Сэнс яе выступлення быў зведзены да наступнага: аптымальны выбар метадаў навучання - адзін са шляхоў прафесійнай падрыхтоўкі будучага настаўніка да інавацыйнай дзейнасці. Пры выбары метадаў навучання выкладчык павінен ісці не шляхам стэрэатыпнага падыходу (дзейнічаць па звычцы), не шляхам спроб і памылак, а выбіраць аптымальнае рашэнне, абапіраючыся на навуковыя веды, кіруючыся крытэрыямі выбару метадаў.

У час "круглага стала" кожнаму выкладчыку, які праводзіў адкрыты ўрок, была дадзена магчымасць прааналізаваць ход урока, больш падрабязна пазнаёміць прысутных з вопытам сваёй работы па выкарыстанню разнастайных метадаў і прыёмаў навучання і актывізацыі пазнавальнай дзейнасці навучэнцаў.

Такім чынам, семінар-практыкумператварыўся ў своеасаблівую творчую справаздачу, займеўшы станоўчы рэзананс у калектыве.

Раіса БАРАЎЦОВА, намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце Лоеўскага педагагічнага вучылішча.

Паведамляе прэс-цэнтр Міністэрства адукацыі

Што, дзе, калі?

1-4 красавіка на базе Мінскага прафесійна-тэхнічнага вучылішча №55 будаўнікоў праводзіцца рэспубліканскі тур алімпіяды навучэнцаў ПТВ па рускай мове і літаратуры.

1-5 красавіка ў Беларускім дзяржаўным эканамічным універсітэце адбудзецца рэспубліканская алімпіяда школьнікаў па эканоміцы.

З **1 па 15 красавіка** Народны ансамбль танца "Белая Русь" Цэнтра мастацкай творчасці навучэнскай моладзі "Юнацтва" будзе выступаць з канцэртамі ў Ірландыі ў рамках культурнай праграмы міжнароднай дабрачыннай арганізацыі "Сантэ".

3-4 красавіка Нацыянальны цэнтр творчасці дзяцей і моладзі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (вул. Кірава, 14) праводзіць рэспубліканскі семінар-нараду кіраўнікоў цэнтраў творчасці дзяцей і моладзі.

5 красавіка ў Цэнтры мастацкай творчасці навучэнскай моладзі "Юнацтва" (вул. Фабрыцыуса, 5) будзе працаваць клуб "Дарога да дому". Адбудуцца гутаркі і кансультацыі на тэму "Цяжкія" падлеткі, наркотыкі і алкаголь у сям'і", прымеркаваныя да Дня сям'і. Пачатак у 16.00.

5 красавіка Цэнтр мастацкай творчасці навучэнскай моладзі "Юнацтва" праводзіць сустрэчу каманд клуба "Дыялог" і канцэрт аўтара-выканаўцы бардаўскіх песняў А. Касцюковіча. Пачатак у 18.30.

6 красавіка ў Рэспубліканскім экалагічным цэнтры дзяцей і юнацтва (вул. Макаёнка, 8) праводзіцца вечар гумару і смеху для старшакласнікаў.

8-11 красавіка ў Гродзенскім дзяржаўным прафесійным электратэхнічным каледжы адбудзецца рэспубліканскі тур алімпіяды навучэнцаў ПТВ па фізіцы.

8-12 красавіка на базе Гомельскага музычна-педагагічнага каледжа імя Л.С.Выгоцкага праводзіцца рэспубліканская алімпіяда прафесійнага майстэрства па спецыяльнасці "Педагогіка і методыка пачатковага навучання".

З **8 па 30 красавіка** ў рэспубліканскай галерэі "Прырода і творчасць" Рэспубліканскага экалагічнага цэнтра дзяцей і юнацтва будзе працаваць выстава дзіцячага малюнка "Зберажом птушак, зберажом дрэвы, зберажом зямлю".

9-10 красавіка ў Міністэрстве адукацыі адбудзецца рэспубліканская нарада, прысвечаная аздараўленню дзяцей і падлеткаў.

9-10 красавіка на базе Мінскага палаца дзяцей і моладзі (Старавіленскі тракт, 41) будзе праходзіць навукова-практычная канферэнцыя "Узаемадзеянне і каардынацыя дзейнасці органаў дзяржаўнага кіравання ў прафілактыцы проціпраўных паводзін непаўналетніх". Запрошаны работнікі органаў кіравання адукацыяй, міністэрстваў і ведамстваў.

10-12 красавіка ў Віцебскім дзяржаўным універсітэце імя П.М.Машэрава адбудзецца алімпіяда па выяўленчым мастацтве.

11 красавіка да 120-годдзя Я.Купалы і Я.Коласа ў філіяле Нацыянальнага музея "Дом-музей Ваньковічаў" праводзіцца лекцыя-канцэрт для культарганізатараў ПТВ Мінска. Пачатак у 15.00.

12 красавіка Рэспубліканскі цэнтр тэхнічнай творчасці навучэнцаў (вул. Макаёнка, 12) праводзіць міжгуртковыя спаборніцтвы авія- і ракетамадэлістаў, прысвечаныя Дню касманаўтыкі.

12-14 красавіка каманды Нацыянальнага цэнтра творчасці дзяцей і моладзі прымуць удзел у міжнародным турніры па інтэлектуальных гульнях "Кубак княгіні Вольгі", які пройдзе ў г. Віцебску.

12-14 красавіка на СТК "Вікторыя" Рэспубліканскага цэнтра тэхнічнай творчасці навучэнцаў адбудуцца VIII рэспубліканскія спаборніцтвы навучэнцаў па картынгу. Адкрыццё - 12 красавіка ў 14.00.

15-19 красавіка на базе Гродзенскага педагагічнага каледжа праводзіцца алімпіяда навучэнцаў ССНУ па рускай мове і літаратуры (рэспубліканскі тур).

15-19 красавіка ў Віцебскім індустрыяльна-педагагічным каледжы пройдзе алімпіяда навучэнцаў ССНУ па матэматыцы (рэспубліканскі тур).

15-19 красавіка ў Аршанскім педагагічным каледжы праводзіцца алімпіяда навучэнцаў ССНУ па гісторыі Беларусі (рэспубліканскі тур).

17-18 красавіка ў Цэнтры мастацкай творчасці навучэнскай моладзі "Юнацтва" адбудзецца рэспубліканскі семінар для псіхолагаў і культарганізатараў ПТВ, ССНУ і ВНУ. Тэма семінара: "Формы і метады культурна-масавай работы ў навучальных установах".

18-19 красавіка ў Беларускім дзяржаўным педагагічным універсітэце імя М.Танка будзе працаваць навукова-практычная канферэнцыя "Тэарэтычныя і прыкладныя праблемы псіхалогіі педагагічнага міжасобаснага ўзаемадзеяння".

18-19 красавіка на базе Гомельскага музычна-педагагічнага каледжа імя Л.С.Выгоцкага праводзіцца рэспубліканскі семінар-практыкум "Актуальныя праблемы асацыяльных паводзін навучэнцаў" для намеснікаў дырэктараў па выхаваўчай рабоце сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў.

19 красавіка ў канцэртнай зале "Мінск" адбудзецца фінал беларуска-расійскага конкурсу грацыі і артыстычнага майстэрства "Каралева Вясна-2002", у якім прымуць удзел прадстаўніцы ВНУ абедзвюх краін. Пачатак у 19.00.

19-20 красавіка ў Мінскім дзяржаўным лінгвістычным універсітэце пройдзе III Міжнародны конкурс высокай моды нацыянальнага касцюма. Свае калекцыі пакажуць тэатры моды навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь.

20-21 красавіка ў вёсцы Свержань Стаўбцоўскага раёна адбудзецца фестываль аўтарскай песні, прысвечаны памяці Арыка Крупа.

22 красавіка Рэспубліканскі экалагічны цэнтр дзяцей і юнацтва праводзіць экалагічную акцыю "Дзень Зямлі".

22-25 красавіка на базе Віцебскага дзяржаўнага прафесійна-тэхнічнага каледжа адбудзецца рэспубліканскі тур алімпіяды навучэнцаў ПТВ па матэматыцы.

22-26 красавіка ў Пінскім педагагічным вучылішчы імя А.С.Пушкіна адбудзецца алімпіяда навучэнцаў ССНУ па беларускай мове і літаратуры (рэспубліканскі тур).

З **22 па 27 красавіка** Нацыянальны цэнтр творчасці дзяцей і моладзі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь разам з Акадэміяй паслядыпломнай адукацыі праводзяць курсы для педагагічных работнікаў Нацыянальнага дзіцячага аздараўленчага цэнтра "Зубраня". Падчас іх будзе абмяркоўвацца праблема "Жыццядзейнасць дзіцяці ў часовым дзіцячым калектыве: умовы і тэхналогіі здзяйснення".

23 красавіка ў Цэнтры мастацкай творчасці навучэнскай моладзі "Юнацтва" адбудзецца фестываль мастацкай самадзейнасці, зладжаны выхаванцамі дзіцячых дамоў і школ-інтэрнатаў Мінскай вобласці "Вясёлкавы карагод". Пачатак у 10.00.

23-25 красавіка ў Мінскім палацы дзяцей і моладзі (Старавіленскі тракт, 41) праводзіцца рэспубліканскі фестываль тэатральных калектываў гімназій, ліцэяў, школ з паглыбленым вывучэннем французскай мовы.

(Заканчэнне будзе.)

Конкурсы

Дзеці малююць казкі

У пачатку 2001 года газета "Зорька" аб'явіла конкурс "Малюем казкі Андэрсена". 118 карцін юных мастакоў, выкананых фарбамі, алоўкамі, каляровай крэйдай, былі адпраўлены ў Данію. Самыя арыгінальныя работы ўпрыгожылі перасовачную выставу, якая адкрылася ў доме, дзе нарадзіўся і жыў Ганс Хрысціян Андэрсен. Усе, хто прыняў удзел у конкурсе, былі ўзнагароджаны дыпломамі рэдакцыі і прызамі.

2 красавіка аматары творчасці знакамітага пісьменніка з розных краін свету збіраюцца ў маленькім гарадку Одэнзе, каб адсвяткаваць дзень нараджэння Ганса Хрысціяна Андэрсена. 32 чытачы газеты "Зорька", чые карціны прызнаны самымі цікавымі, па запрашэнню дабрачыннага фонду "Dienesminde" выправіліся ў падарожжа на радзіму вялікага казачніка. Яны таксама прымуць удзел у святкаванні дня нараджэння пісьменніка.

- Добра было б, каб беларускія хлопчыкі і дзяўчынкі пасябравалі з іх аднагодкамі ў Даніі. З гэтай мэтай для нашых юных падарожнікаў ладзіцца шмат цікавых сустрэч на радзіме Андэрсена, - гаворыць Людміла Мікалаеўна Грамовіч, галоўны рэдактар газеты "Зорька". - Усе хлопчыкі і дзяўчынкі, якія жадаюць завесці ў Даніі сяброў па перапісцы, могуць паведаміць аб гэтым у нашу газету. Дэн і Элен Дзісінгі-Мадсены, кіраўнікі дабрачыннага фонду " Dienesminde", абавязкова перададуць вашы каардынаты дацкім дзецям.

Давайце абмяркуем

Узаемаразуменне, узаемадзеянне, узаемапавага

Аснова выхавання дзяцей - сям'я. Так было раней, так павінна быць і цяпер. У залежнасці ад сям'і і ўзроўню выхавання ў ёй вырастаюць розныя людзі: вынослівыя і працавітыя, лёгкаранімыя і абыякавыя, безадказныя і старанныя.

Вопыт работы педагогаў школ і пазашкольных устаноў з бацькамі дазволіў выявіць наступныя праблемы сямейнага выхавання:

- складанасці ў фарміраванні здаровага ладу жыцця;
- нізкі ўзровень псіхолага-педагагічных ведаў бацькоў;
- нязначны ўдзел бацькоў у выхаванні сваіх дзяцей;
- дэгуманізацыя стасункаў у сям'і (праблема насілля над дзецьмі, дамінаванне аўтарытарнага стылю ў выхаванні).

Роля педагогаў заключаецца ў тым, каб дапамагчы сям'і вырашыць гэтыя праблемы, паказаць негатыўныя наступствы непаразумення паміж дзецьмі і бацькамі, навучыць іх навыкам узаемін, пераканаць, што любыя выхаваўчыя дзеянні асуджаны на няўдачу, калі бацькоў і дзяцей не звязвае ўзаемны клопат, павага, любоў, магчымасць быць пачутым і зразумелым.

Узнікае пытанне аб педагагічнай адукацыі бацькоў, якая павінна дапамагчы ім у выкананні функцый выхавання і сацыялізацыі дзяцей. Але сёння актуальна праблема занятасці бацькоў. Часам ім няма калі нават зайсці ў школу пацікавіцца поспехамі сваіх дзяцей, не кажучы ўжо пра наведванне бацькоўскага ўсенавуча.

Гэтую праблему мы вырашаем наступным чынам:

- праводзім бацькоўскія сходы на прадпрыемствах, дзе працуюць бацькі вучняў;
- устанаўліваем стэнды "Весткі са школы", на якіх размяшчаем інфармацыю пра поспехі школьнікаў у вучобе і грамадскім жыцці, пра мерапрыемствы, што праводзяцца ў школе, закранаем пытанні выхавання дзяцей;
- выходзім на прадпрыемствы, арганізацыі з просьбай уключыць у калектыўныя дагаворы пункт аб заахвочванні бацькоў за добрасумленнае выхаванне сваіх дзяцей.

І першыя крокі ў гэтым напрамку ўжо зроблены. Многія калгасы, саўгасы, прадпрыемствы выплачваюць стыпендыі вучням-выдатнікам, бацькі якіх працуюць на даным прадпрыемстве.

У мэтах заахвочвання вучняў, якія дасягнулі высокіх вынікаў, і далейшага стымулявання рашэннем райвыканкама зацверджаны пяць прэмій імя Героя Савецкага Саюза Мікалая Трафімавіча Кітаева. З кастрычніка 2001 года пяць школьнікаў штомесячна атрымліваюць гэтую прэмію ў памеры дзвюх мінімальных зарплат на працягу вучэбнага года.

Вострая грамадская праблема нашага часу – сацыяльнае сіроцтва дзяцей пры жывых бацьках. Сям'я паступова перастае займацца выхаваннем, шукае іншых "адказных" і "вінаватых".

Дзіцячыя дамы, школы-інтэрнаты ўтрымліваюцца за кошт бюджэтных сродкаў, гэта значыць, на сродкі падаткаплацельшчыкаў, а бацькі, пазбаўленыя бацькоўскіх правоў, не нясуць нават матэрыяльнай адказнасці, бо з бацькоў-алкаголікаў немагчыма спагнаць грошы за дзяржаўную апеку над кінутымі дзецьмі.

У сувязі з гэтым неабходна ўнесці змены ў заканадаўства краіны і прадугледзець абавязковае адлічэнне пэўнай сумы грошай з заработнай платы асоб, пазбаўленых бацькоўскіх правоў, на карысць інтэрнацкіх устаноў, дзе выхоўваюцца іх дзеці, аж да прымусовых работ для гэтай катэгорыі людзей.

Большасць цяжкіх дзяцей і падлеткаў жыве ў праблемных сем'ях. У некага бацькі п'юць, у кагосьці разведзены, але працягваюць жыць у адной кватэры, з-за чаго ўзнікаюць частыя сямейныя скандалы, нехта не наладзіць стасункі з айчымам. Сярод цяжкіх дзяцей не столькі парушальнікаў, колькі ахвяр сацыяльнага асяроддзя.

Каб неяк вырашыць праблему, у раёне дзейнічаюць дзіцячы сацыяльны прытулак на 35 месцаў і пакой сутачнай рэабілітацыі для дзяцей, якія апынуліся ў экстрэмальнай сітуацыі; працуе "тэлефон даверу". На працягу чатырох гадоў пры раённым цэнтры творчасці і вольнага часу вучняў існуе дзіцяча-юнацкае аб'яднанне "ДОМ" (доверие, общение, милосердие) для дзяцей з неспрыяльнымі ўмовамі сацыялізацыі. Улетку на базе цэнтра працуе аздараўленчы летнік "Наш дом" для дзяцей "групы рызыкі".

Але і тут у арганізацыі такіх летнікаў і часовых прытулкаў ёсць свае праблемы. Лічу, што неабходна на рэспубліканскім узроўні распрацаваць палажэнне аб пакоі сутачнай рэабілітацыі, дзе ўказаць крыніцы яго фінансавання. Адначасова з паступленнем дзяцей у сацыяльны прытулак, бацькоў, якія злоўжываюць спіртнымі напоямі, неабходна накіроўваць у спецыяльныя медыцынскія ўстановы для праходжання адпаведнага лячэння, каб дзеці пасля знаходжання ў прытулку вярталіся ў сям'ю, якая аздаравілася як у фізічных, так і ў псіхалагічных адносінах.

Трэба таксама ўнесці змяненне ў палажэнне аб дзіцячым сацыяльным прытулку. Не варта абмяжоўваць знаходжанне дзяцей там шасцю месяцамі, бо ў многіх выпадках пасля заканчэння гэтага тэрміну малому проста няма куды падзецца.

Узнікаюць праблемы ў рабоце з бацькамі і ў школах, размешчаных на забруджанай тэрыторыі, у якіх вучацца дзеці як з чыстай, так і з забруджанай зон. Вучні, якія пражываюць на чыстай тэрыторыі, не могуць выязджаць на аздараўленне разам з усімі дзецьмі. У выніку два-тры школьнікі не вучацца ў перыяд выезду.

Сёння ў нашай краіне створаны ўмовы для навучання ўсіх дзяцей. Але бацькі звычайных дзяцей і многія педагогі не гатовы да такіх змен, таму сям'я, у якой выхоўваецца дзіця з асаблівымі адукацыйнымі патрэбамі, часта адчувае актыўнае процідзеянне, нежаданне прымаць такое дзіця ў асяроддзе здаровых равеснікаў. Толькі самым упартым удаецца пераадолець звыклыя стэрэатыпы.

З 4 верасня 2000 года ў нашым раёне працуе Цэнтр карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі. На базе асобных школ дзейнічаюць чатыры пункты карэкцыйна-педагагічнай дапамогі. Адзін пункт працуе на базе дзіцячага сада. Сёння задачай аддзела адукацыі і цэнтра з'яўляецца інфармацыйна-асветніцкая работа ва ўстановах адукацыі, выступленні на бацькоўскіх сходах, у перыядычным друку па пытанню неабходнасці навучання і рэабілітацыі дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця.

Не менш важная задача – падрыхтоўка моладзі да сямейнага жыцця, фарміраванне ў юнакоў і дзяўчат каштоўнасных арыентацый, накіраваных на сямейнае жыццё, бацькоўства.

З 2001-2002 навучальнага года ў чатырох школах раёна выкладаецца спецкурс "Этыка і псіхалогія сямейнага жыцця". Але гэта адзінкавыя выпадкі, а неабходна зрабіць такі спецкурс абавязковым.

Мы спрабуем вырашыць гэтую праблему і праз гуртковую работу. У раённым Цэнтры творчасці і вольнага часу вучняў працуе дзіцяча-юнацкае аб'яднанне "Будучая гаспадыня", а ў мнагапрофільным маладзёжным цэнтры дзейнічае клуб "Маладая сям'я". У школах праводзяцца дыспуты, круглыя сталы, вечары пытанняў і адказаў на тэму сямейных адносін, гатоўнасці вучняў да сямейнага жыцця. Але часам самім педагогам не хапае псіхалагічных, метадычных ведаў па гэтаму пытанню.

Вырашыць праблему часткова зможа пасада вызваленага класнага кіраўніка, увядзенне ў вучэбны план педагагічных ВНУ адпаведных псіхолага-педагагічных спецкурсаў па праблемах сям'і і шлюбу.

З мэтай аказання дапамогі педагогам школ у рабоце з бацькамі творчай групай раёна распрацавана праграма міжведамаснага ўзаемадзеяння "Сям'я".

Узаемаразуменне, агульны давер, супрацоўніцтва сям'і і выхаваўчых устаноў – вось без чаго сёння нельга ўявіць правільнае і паспяховае развіццё асобы дзіцяці, яго сацыялізацыю.

У нашым цяперашнім жыцці не хапае чалавечнасці і дабрыні. Менавіта яны павінны стаць той пуцяводнай зоркай, якая зможа дапамагчы дарослым знайсці правільнае выйсце з лабірынту праблем і падараваць шчаслівую будучыню нашым дзецям.

Мікалай ПАШКОЎСКІ,
загадчык Бялыніцкага раённага аддзела адукацыі.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Выхаванне літаратурай

Прапаведнікі міласэрнасці

Які настаўнік літаратуры патрэбны сёння? Адказ можа, на нашу думку, быць толькі адзін: сёння патрэбны настаўнік адвечны. Тая гуманістычна вядучая асоба, прафесіянальным заданнем якой было б выхаванне ў вучня маральнай адказнасці за ўсё, чым жыве чалавецтва.

Здзіўляе факт, што і па сёння людзі параўноўваюць школьную дзейнасць настаўнікаў літаратуры з выкладаннем іншых прадметаў. Падобная пазіцыя вельмі недасканалая. Справа ў тым, што літаратура як вучэбная дысцыпліна прынцыпова адрозніваецца ад большасці прадметаў выкладання. На ўроку літаратуры сродкам кшталтавання асобы выступаюць не толькі паняцці (што традыцыйна для дакладных навук), але і таямнічая загадкавасць мастацкіх вобразаў. Прадметы эстэтычнага цыкла (спевы, выяўленчае мастацтва, сусветная мастацкая культура) таксама грунтуюцца на спасціжэнні вобразных феноменаў, але **толькі літаратура ставіць школьніка перад разгорнутай панарамай чалавечага лёсу**; вучань аказваецца перад неабходнасцю супастаўляць сваё ўласнае жыццё з псіхічным сусветам літаратурнага сюжэта. Такім чынам, выкладанне літаратуры па сваёй сутнасці роднасна мастацкай творчасці.

Апроч таго, школьнае вывучэнне літаратурнага матэрыялу ў чымсьці пераклікаецца з выхаваўчымі высілкамі святара (пра гэта ўсё гучней гаворыць педагагічная прэса).

* * *

Адукацыйны патэнцыял урока літаратуры бясспрэчны. Але гіпертрафіраванае ўзвелічэнне яго, якое часам назіраецца, адмоўна ўплывае на асобу педагога: аддаляе знаўцу славеснасці ад яго галоўнай апостальскай, пасланніцкай місіі ў школе. Менавіта гэтая місія і складае тую самую адвечнасць, якая аб'ектыўна выдзяляе настаўніка літаратуры са шляхетнага племені выкладчыкаў іншых школьных навук. Творы майстроў слова на некаторых уроках літаратуры выступаюць толькі як матэрыял для схаластычнай эрудзіраванасці і вельмі далёкія ад надзённых маральных праблем сённяшняга юнацтва. Між тым, усе літаратурныя творы, якія вывучаюцца ў школе – ад першага да апошняга класа, – уяўляюць сабою адзіны духоўна-збаўленчы тэкст. Яго прызначэнне – даваць асобна ўзятай чалавечай адзінцы моц для пераадольвання ўласнай маральнай ляноты і абуджаць у чытача дзейнасць сумлення. Толькі гэтыя ўнутраныя працэсы ў душы кожнага з нас былі і могуць быць гарантыяй парамажнага вырашэння чалавецтвам глабальнай, найадказнейшай задачы: духоўнага (і як вынік – фізічнага) выжывання цывілізацыі.

Калі апостальскую, пасланніцкую місію разумець як прысутнасць настаўніка літаратуры ў школе, паўстае пытанне: ці кожны з тых, хто мяркуе вучыцца на філалагічным факультэце, дастаткова ўяўляе, на якія цяжкасці і вырачэнні павінен будзе ён пайсці ў імя абранага ім служэння? Самі ж літаратурныя творы кажуць прэтэндэнту пра тое, што лёс прапаведнікаў міласэрнасці быў зазвычай драматычным, калі не трагічным. Пра гэтае ж гаворыць і біяграфія ці не кожнага з вялікіх творцаў прыгожага пісьменства. Будучы выкладчык літаратуры павінен добра разумець, што яго заклікі да маральнасці (не толькі ў класным кабінеце, але і за яго сценамі) далёка не заўсёды будуць прымацца прыхільна і бесперашкодна. Прыйдзецца "прымерваць" на плечы свайго жыцця (і асабістага, і прафесіянальнага) радкі В.Хлебнікава:

Сегодня снова я пойду
Туда, на жизнь, на торг,
на рынок,
И войско песен поведу
С прибоем рынка
в поединок!

Студэнту, які рашыўся на школьнае выкладанне літаратуры, трэба зразумець найцяжэйшае: "торг", "рынок" жывуць не толькі дзе-небудзь, у сацыяльным аддаленні, але і ў ім самім, студэнце. Не трэба кудысьці ісці: ваяваць прыйдзецца з самім сабой. І ў гэтым – сутнасць вырачэння і апостальскага служэння мастацкаму слову.

Майстры літаратуры не аднойчы звярталіся да настаўніка-прарока, папярэджвалі яго перад грамадскім неразуменнем. Адзін з паэтаў паказаў, да прыкладу, як ацэньвае нядбалы вучань свайго педагога-літаратара:

Кудесник, ты лживый,
безумный старик!
Презреть бы твоё
предсказанье!

З чаго ж так раз'юшыўся князь з "Песни о вещем Олеге" А.С.Пушкіна?

Ці не з таго, што ўвогуле не зразумеў прароцтва? Слова "конь" Алег успрыняў у яго прамым сэнсе. Не ўцяміў, што конь – сімвал жыццёвай пазіцыі, маральнай накіраванасці. Вяльможнаму ваяўніку было сказана: калі і далей ты будзеш жыць так, як жывеш, дык хутка дні твае скончацца. У.Высоцкі ў сваёй сучаснай версіі "Вешчага Алега" зразумеў перасцярогу "кудзесніка" менавіта як размову пра "лінію жыцця":

А вещий Олег свою
линию гнул,
Да так, что никто
и не пикнул...

Гаворачы пра тое, што дні Алега скончыла змяя, настаўнік абавязкова зазначыць, што змяя ў старажытных міфах – увасабленне мудрасці...

Такое "прачытанне" вядомага сюжэту – не прыём, не навацыя, а заяўка на прынцыпы ўспрыняцця літаратуры: выкладанне прыгожага пісьменства ў школе – не прафесія, а жыццё вешчае, укшталтаванае ў тую функцыянальную форму, якая трэба грамадству. Усё мастацтва слова прамаўляе пра "каня", гэта значыць пра дастойны сапраўднага чалавека спосаб жыцця. Урокі літаратуры – гэта бясконцае паўтарэнне сустрэч Алега са "вдохновенным кудесником". "Вучню"-Алегу да глыбінь сэрца трэба ведаць адказ на адно пытанне: "Что сбудется в жизни со мною?" Адказ на гэтае выпакутаванае цярпенне – у руках настаўніка-вешчуна. Ён – ведае, таму што ўсё яго асабістае жыццё (якое для настаўніка літаратуры сінанімічна педагагічнай дзейнасці) – гэта няспынная размова з самім сабою менавіта пра "каня", пра сваё настаўніцкае, жыццёвае апостальства.

Вось чаму, як нам здаецца, пры залічэнні на філфак трэба праводзіць субяседаванні маральнага характару, у якіх размова пайшла б пра асобу абітурыента, аб прычынах абрання ім шляху настаўніка менавіта літаратуры, пра тое, як пачатковец-вяшчун разумее свой прафесіянальны абавязак, ці ўпэўнены ён, што ў яго стане сіл на сапраўднае місіянерства сродкамі літаратуры.

Падобнага роду разважанні і задумы могуць быць успрыняты кімсьці з чытачоў як, мякка кажучы, наіўныя і немагчымыя для здзяйснення фантазіі.

Але чаму – фантазіі, калі грамадства спакон веку шукала менавіта такога настаўніка? Шырока вядома, што ў старажытнай Персіі ад маладога чалавека патрабавалі валодаць толькі трыма ўменнямі: сядзець на кані, страляць з лука і гаварыць праўду. Якім павінен быць настаўнік трэцяга ўмення? Туга па інтэлігентнасці, па шляхетнасці духу відавочная сёння як ніколі.

Грамадская патрэба ў настаўніку-вешчуну не згасае. Чакаючы Хрыста, ці не настаўніка спадзяюцца сустрэць вернікі?

Дык да якой праўды, да якой жыццёвай паставы павінен весці сваіх вучняў на ўроку літаратуры выкладчык? Дазволім сабе выказацца па гэтым агромністым і адказным пытанні. **Сэнс жыцця, на наш погляд, складаецца з "атамаў", "клетачак", "хвілін" дабрыні канкрэтнай асобы.** Гаварыць пра тое, што чалавека выратуюць якіясьці адпрацаваныя мадэлі дабрачыннасці – на наш погляд, безадказна і немаральна. Чалавек павінен сам штодзённа і бесперапынна выпрацоўваць гэтыя мадэлі – для сябе, толькі для сябе, не навязваючы іх нікому з тых, хто побач. Але вось калі хтосьці з іншых пойдзе за табою – тады паўстае тое, імя чаму – духоўнае жыццё грамадства.

Калі выказвацца зусім коратка, прамовім гэтак: сапраўдны настаўнік літаратуры – гэта свабодны чалавек. Свабодны ўнутрана, гэта значыць самастойны ў дачыненні да свайго ўласнага жыцця. Быць свабодным чалавекам і дзякуючы гэтаму выхоўваць свабодных людзей – вось, на на наш погляд, з чаго складаецца жыццёвае прызначэнне настаўніка літаратуры.

Юрый ПАТАЛКОЎ,
дацэнт Брэсцкага дзяржаўнага універсітэта.

Узаеміны

Чаму я стаў лішнім?

Стасункі бацькоў і дзяцей ва ўсе часы былі няпростымі. Асабліва складаным для ўзаемаразумення часцей за ўсё аказваўся і аказваецца так званы пераходны ўзрост, калі падлетак ужо не дзіця, але яшчэ і не дарослы чалавек. Менавіта ў гэты складаны перыяд нашы дзеці становяцца найбольш ранімымі, патрабуюць да сябе самых далікатных і паважлівых адносін. І менавіта ў гэты перыяд непаразуменне паміж бацькамі і дзецьмі нярэдка падштурхоўвае апошніх да самых адчайных учынкаў. Так здарылася і ў сям'і адных маіх знаёмых.

Першай заўважыла, што з Мішам нешта не тое, настаўніца гісторыі. Хлопчык, які заўсёды з задавальненнем наведваў яе ўрокі і актыўна ў іх удзельнічаў, ужо некалькі дзён быў безуважны да таго, што адбывалася ў класе. Ірына Сцяпанаўна, спрабуючы неяк развярушыць вучня, прапанавала яму зрабіць даклад на вельмі цікавую тэму. Раней хлопчык з радасцю б за гэта ўзяўся. Цяпер жа ён не праявіў ніякага энтузіязму ці хоць бы проста зацікаўленасці. І пастаўленая двойка за нявывучаны ўрок таксама не падзейнічала. Міша паранейшаму прыходзіў на ўрокі, але сядзеў з абыякавым выглядам і ў думках знаходзіўся недзе далёка. Спробы настаўніцы шчыра пагаварыць з падлеткам таксама не прывялі да поспеху. Хлопчык упарта адмоўчваўся. Паступова Міша з цікаўнага "харашыста" ператварыўся ў стойкага троечніка, які трымаўся толькі на раней засвоеных ім ведах, эрудыцыі і добрым стаўленні да сябе настаўнікаў.

Паводзіны падлетка занепакоілі і адміністрацыю школы. Але неаднаразовыя спробы запрасіць на гутарку бацькоў не мелі поспеху. Тыя ігнаравалі педагогаў. Такая сітуацыя працягвалася каля месяца, пакуль аднойчы раніцай, перапалоханая і заплаканая, у школу не прыбегла маці Мішы. Яна нешта бязладна гаварыла і прасіла дапамагчы ёй. Супакоіўшы жанчыну, настаўнікі, нарэшце, здолелі зразумець, што ў пятніцу пасля школы хлопчык не вярнуўся дадому. Не было яго ўсе выхадныя, не паявіўся ён і ў школе. Маці абзваніла ўсіх сваякоў, сяброў сына, бальніцы і моргі, але ўсё дарэмна. Міша знік. Давялося заявіць у міліцыю.

Цэлы тыдзень працягваліся пошукі хлопчыка, калі аднойчы Ірыну Сцяпанаўну, якая на вакзале чакала аўтобус, паклікаў знаёмы голас. Гэта быў Міша. Насуперак спадзяванням, ён не быў знясіленым і недагледжаным. Перад ёй стаяў ужо не 15-гадовы падлетак, а юнак з позіркам чалавека, які шмат пабачыў у жыцці. На ім была новая джынсавая куртка, дарагія сонечныя акуляры, у руках - сумка з садавінай. Было відаць, што з грашыма ў яго праблем няма.

"Дзе падлетак жыў увесь гэты час? Адкуль у яго грошы і новыя рэчы? Куды ён накіроўваецца цяпер?" - усе гэтыя пытанні маланкай пранесліся ў галаве здзіўленай настаўніцы, але, баючыся спалохаць Мішу, яна толькі паказала сваю радасць ад сустрэчы з ім і моўчкі стала чакаць, каб ён загаварыў першым.

І хлопчык загаварыў. Здавалася, ён не размаўляў некалькі дзён - такая плынь слоў палілася з яго. І першымі былі: "Як бачыце, я магу пражыць і без іх". Далей разгарнуўся аповед пра тое, што ўвесь гэты час Міша жыў то на вакзале, спрытна хаваючыся ад міліцыі, то на могілках, дзе ён уладкаваўся капаць магілы. Стаяў пачатак сакавіка, і работа была не з лёгкіх, таму плацілі за яе добра. Так што грошай хапала не толькі на яду. У момант сустрэчы хлопец меўся ехаць у іншы горад да стрыечнай сястры, якая ляжала ў бальніцы. "Я хачу, каб яна не пачувала сябе адзінока, - сказаў падлетак усхваляваным голасам. - Я ведаю, што такое адзінота".

Ірына Сцяпанаўна яшчэ доўга слухала Мішу, спрабуючы высветліць, што прымусіла яго пайсці з дому. І толькі калі хлопчык атрымаў абяцанне не гаварыць бацькам, дзе ён, падлетак стаў шчырым. Аказалася, што ў, здавалася б, прыстойнай на выгляд сям'і на паверку ўсё было не так ужо і добра. Бацькі Мішы знаходзіліся на мяжы разводу. У звычайныя дні яны сварыліся, высвятляючы адносіны паміж сабой і не хвалюючыся, што іх чуе сын. А ў выхадныя бацька ішоў да другой жанчыны, а маці ўцякала ад сваіх праблем у вёску. Лічачы сына дастаткова дарослым, бацькі рупіліся толькі пра тое, каб ён быў сыты і адзеты, забываючы пра душэўны стан дзіцяці, на вачах якога распадаецца сям'я. Хлопчык, раней акружаны любоўю і клопатам бацькоў, раптам стаў ім непатрэбным. Пачуццё пакінутасці, адзіноты было невыносным. Трэба было неяк звярнуць на сябе ўвагу, нагадаць бацькам, што ён ёсць. Пайсці з дому падалося Мішу самым лепшым спосабам.

Падлетак меў рацыю ў адным. Гэта быў не лепшы, але вельмі дзейсны спосаб. Бацькі не толькі ўспомнілі пра сына, але і аб'ядналіся ў пошуках хлопчыка. Гэтыя падзеі прымірылі іх.

Дадзеную сітуацыю мы папрасілі пракаменціраваць псіхолага Наталлю Ільінскую:

— У 14-15 гадоў у падлеткаў надыходзіць вельмі складаны ўзрост - мяжа паміж дзяцінствам і сталым жыццём. У гэты час яны праходзяць працэс сацыялізацыі, гэта значыць непасрэднага ўключэння ў жыццё грамадства, прымеркі на сябе яго маралі, правілаў і норм паводзін. І калі ў гэты перыяд узнікаюць канфліктныя сітуацыі ў сям'і, то падлетак вельмі часта ўцякае з дому. І гэта, па-першае, форма пратэсту супраць сітуацыі, якая яго траўміруе. Па-другое, спосаб звярнуць на сябе ўвагу. Па-трэцяе, паказаць, што ён ужо не маленькі, усё разумее і хоча жыць самастойна.

Тое, што дачка або сын маюць намер уцячы з дому, уважлівыя бацькі могуць заўважыць загадзя. Як правіла, у гэты перыяд у доме паяўляюцца новыя сябры. Падлетак пачынае позна вяртацца дадому. Акрамя таго, у яго ўзнікае цікавасць да курэння, выпіўкі або музыкі, якія ён раней не любіў. Амаль заўсёды сын або дачка абавязкова раскажуць пра якога-небудзь хлопчыка або дзяўчынку, якія жывуць адны і шчаслівыя, гэта значыць "агучаць" сваю праблему. Але час уцёкаў, як правіла, не выбіраецца. Пакідаюць дом дзеці спантанна, часцей за ўсё без грошай і дакументаў. У 90 працэнтаў такіх выпадкаў прычына - канфлікты паміж бацькамі.

Каб падобнага не адбылося, бацькі ў экстрэмальных сямейных сітуацыях не павінны забываць пра дзіця і не дапускаць яго да вырашэння праблем у сям'і. У гэтым выпадку бацькам лепш за ўсё шчыра пагаварыць з сынам або дачкой, патлумачыць, што яны яго па-ранейшаму любяць і заўсёды будуць любіць, нават калі развядуцца, што ён ім патрэбны.

Размаўляць з падлеткам трэба як з дарослым, бо ён і на самай справе ўжо многае разумее. Калі ж дзіця ўсё ж пайшло з дому, дык пасля яго вяртання неабходна даведацца аб прычыне ўчынку, паспрабаваць пераканаць, што бацькі яго зразумеюць (бо разумелі ж дагэтуль). Растлумачце, чаму ў сям'і змяніліся адносіны, і запэўніце сына або дачку, што яго па-ранейшаму любяць. Хацелася б падкрэсліць, што ў падобных сітуацыях ні ў якім разе не трэба падключаць да выхавання міліцыю. Гэта толькі ўсё ўскладніць, бо міліцыя, як вядома, — карны орган. А пакаранне не прыводзіць да паразумення.

Галіна ЗАГАДСКАЯ.
Баранавічы.

Грамадскія аб'яднанні

Пакарыць свет і не нашкодзіць нікому

Цяга да прыгод, імкненне выпрабаваць сябе ў цяжкіх, нават экстрэмальных умовах, справіцца са сваімі страхамі, сказаць сабе "Я гэта магу!" - нармальная з'ява ў падлеткавым узросце. "Паеду на дачу, буду корпацца на градках" - такое жаданне для падлетка нонсенс і хутчэй можа выклікаць трывогу ў бацькоў і выхавальнікаў, калі яны неабыкавыя да дзіцяці. Спрадвечнае ж дзіцячае імкненне "Хачу пакарыць свет!" - гэта нармальна.

Але сумная праўда заключаецца ў тым, што ў маладога чалавека, якому няма чаго рабіць, тыя ж самыя цудоўныя памкненні і "напалеонаўскія планы" абарочваюцца антыграмадскімі ўчынкамі. Прыгоды набываюць крымінальны характар: разбіць ліхтар, спалохаць прахожага на цёмнай вуліцы, увязацца ў бойку, залезці ў гандлёвы кіёск... Спецыялісты сцвярджаюць, што дзевяць з дзесяці цяжкіх злачынстваў непаўналетніх здзяйсняюцца тымі, хто не працуе і не вучыцца. Гэта значыць, падлетак, які ніякай справай не заняты, амаль заўсёды ўчыніць нешта супрацьзаконнае. У нашай краіне ўжо чацвёрты год зніжаецца падлеткавая злачыннасць, але расслабляцца, мабыць, не варта. Першыя два месяцы 2002 года далі ўжо рост злачынстваў, здзейсненых непаўналетнімі. Амаль 30 тысяч падлеткаў штогод затрымліваюцца міліцыяй за знаходжанне ў нецвярозым стане. Між тым, "прыгоды" ў аддзяленні міліцыі не толькі поўнасцю пазбаўлены рамантыкі, але і маюць вельмі непрыемныя наступствы для будучыні дзіцяці. Міжволі напрошваецца высновa, што не там шукаюць гэтыя хлопчыкі (і дзяўчынкі таксама) вострых адчуванняў. Але гэта не іх віна, што ніхто не даказаў ім, што ў турысцкім паходзе альбо на спартыўных спаборніцтвах іх схільнасць да рызыкі і азарту была б больш запатрабаванай.

Адным з першых працаваць з падлеткамі групы рызыкі ў гэтым кірунку стаў Цэнтр пазашкольнай работы "Пунсовыя ветразі" (Цэнтральны раён Магілёва), які разам з Лігай добраахвотнай працы моладзі і аддзелам адміністрацыі свайго раёна яшчэ ў 1996 годзе арганізаваў для такіх падлеткаў летнік "Надзея". Спачатку ён працаваў толькі падчас летніх канікул, а з 1999 года адчынены ў перыяд усіх школьных канікул. Усяго за гэтыя гады ў "Надзеі" пабывала каля 1000 чалавек — падлеткаў ад 9 да 15 гадоў, якія стаяць на ўліку ў інспекцыі па справах непаўналетніх альбо на ўнутрышкольным уліку. З імі працуюць студэнты Магілёўскага дзяржаўнага універсітэта імя А.Куляшова, педагогі цэнтра "Пунсовыя ветразі ", валанцёры з Бельгіі, Галандыі, Японіі, Францыі, Германіі, Італіі. Сацыяльна-псіхалагічная дапамога падлеткам, далучэнне да цікавай і карыснай дзейнасці – спартыўнай, турыстычнай, працоўнай, – у якой можна рэалізаваць сваю цягу да самасцвярджэння – усё гэта вельмі важна. Таксама як і нефармальныя (і вельмі цікавыя) стасункі з іншымі маладымі людзьмі, крыху старэйшымі (толькі крыху, таму падлеткі адчуваюць да іх такі давер), якія ўжо знайшлі свой шлях самарэалізацыі, іх прыклад – у тым, як можна перавесці сваю энергію ў пазітыўнае рэчышча і дабіцца нечага значнага... Падлеткі маюць цудоўную магчымасць пашырыць свае гарызонты ў стасунках з моладдзю іншых краін, далучыцца да традыцый, правілаў і законаў, якія ўжо склаліся ў летніку і якія паступова прымаюцца і становяцца для падлеткаў сваімі. А галоўнае – дзеці, якія пабывалі ў "Надзеі", пачынаюць разумець, што на свеце ёсць справы куды больш цікавыя, чым проста бадзяцца па вуліцы, не ведаючы, куды сябе падзець і чым заняцца.

Святлана СУБОЦІНА.

Бацькоўскі сход

Супраць наркотыкаў

Усё больш педагогаў хвалюе праблема алкагалізму, таксікаманіі і наркаманіі сярод падлеткаў. Змагацца з гэтым злом толькі на ўзроўні спецыялістаў далёка не дастаткова. Таму тэма здаровага ладу жыцця становіцца традыцыйнай для бацькоўскіх сходаў. Адзін з іх - для бацькоў дзяцей, якія стаяць на ўнутрышкольным уліку ў сувязі з падобнымі "захапленнямі" - прайшоў у сярэдняй школе №31 Віцебска і аказаўся далёка не ардынарным.

Бацькоў сабралася нямнога (па трое-чацвёра ад кожнай школы Першамайскага раёна), але ўсе яны былі шчыра занепакоены праблемамі сваіх дзяцей. Прысутнічалі і сацыяльныя педагогі, якія апякаюць такіх вучняў. Вядучая, метадыст РАА Берута Семянкова сваю задачу бачыла ў абуджэнні бацькоўскай актыўнасці ў барацьбе за дзіця, якое выбрала небяспечны шлях наркамана.

Перад слухачамі выступіла намеснік галоўнага ўрача псіханеўралагічнага дыспансера Ала Кузняцова. Яна падрабязна і вобразна абмалёўвала жыццё залежнага ад наркотыкаў падлетка, працэс яго фізічнай і псіхічнай ломкі, апісала прыкметы пачатковай стадыі наркаманіі і заклікала праяўляць асаблівую пільнасць у дачыненні да дзяцей. Кузняцова звярнула ўвагу прысутных на тое, што пры дыспансеры дзейнічае ананімны экспрэс-тэстэр, які дазваляе ў лічаныя хвіліны вызначыць наяўнасць у арганізме таксічных рэчываў. Галоўнае – не баяцца ўрача, не ўтойваць сямейнай трагедыі, а шукаць шляхі яе вырашэння.

На сустрэчу прыйшоў і былы наркаман, які адзінаццаць гадоў "сядзеў на іголцы", каб падзяліцца ўласным вопытам выйсця з жыццёвага тупіка з дапамогай рэабілітацыйнага цэнтра. Яго гісторыя выклікала вялікую цікавасць.

Са сваёй прапановай да прысутных звярнуўся і служыцель праваслаўнай царквы айцец Сергій. Ён лічыць, што ў гэтай справе неацэнная можа быць роля царквы. Добра зарэкамендаваў сябе летнік адпачынку ў вёсцы Вораны, адкрыты ў мінулым годзе Віцебскай епархіяй. Чаму б не паспрабаваць адарваць дзяцей ад зла там, сярод равеснікаў? У дапамозе не адмовіць і ніводзін святар.

– Дзе шукаць выйсце з гэтага пякельнага кола – вырашаць бацькам самастойна. Але выйсце ёсць, трэба толькі захацець яго знайсці. Засцерагчы дзяцей любымі сродкамі – наша агульная мэта, – сказала напрыканцы вядучая.

Заклапочаныя бацькі дружна пацягнуліся за нумарамі тэлефонаў да спецыялістаў, якія выступалі на сходзе. Значыць, размова дасягнула сваёй мэты, "лёд крануўся".

Святлана ЛАВЕЙКІНА.

Без добрай сістэмы ацэньвання дзейнасці вучняў рэформе школы не адбыцца. Гэта выдатна разумелі яе пачынальнікі, таму амаль адразу пасля пачатку эксперыменту ў 19 школах краіны па апрабацыі мадэлі агульнаадукацыйнай сярэдняй школы з 12-гадовым тэрмінам навучання разгортваецца яшчэ адзін эксперымент - па апрабацыі і выкарыстанні 10-бальнай сістэмы ацэнкі ведаў, уменняў, навыкаў. Па афіцыйных дадзеных, у гэтым эксперыменце прымаюць ўдзел звыш 300 навучальных устаноў. Вынікі (нават калі улічваць пэўныя недапрацоўкі і адсутнасць неабходнай метадычнай падтрымкі) апрабацыйнай работы сведчаць аб тым, што новая сістэма ацэнкі прынята настаўнікамі, вучнямі і бацькамі.

Пяцібальная сістэма, і сапраўды, нікога не адлюстроўвала. Яна не ацэньвала работу вучня. Адзінка - амаль не выкарыстоўвалася. Двойка з'яўлялася грознай зброяй запалохвання і прыгнёту асобы дзіцяці. У нас былі і застаюцца ў школе вучні, не здольныя выканаць праграму нават на тройку, але ж настаўнікі ставілі іе, бо інакш нельга. Чацвёрка - самая распаўсюджаная адзнака. Пяцёрка была для тых, хто проста вывучыў і пераказаў матэрыял, і для тых, хто ведаў больш, чым патрабавалася праграмай. Атрымлівалася так, што апошнім не хапала адзнакі.

Дзесяцібальная сістэма павінна стаць аб'ектыўнай і якаснай сістэмай ацэньвання вынікаў працы дзіцяці. Яна дазволіць вучню адчуць сябе абароненым. Яна прадугледжвае інтэграваны падыход у ацэнцы вучэбнай дзейнасці школьніка ў адзінстве ведаў, уменняў, навыкаў і індывідуальных якасцей асобы. І яна таксама створае інварыянтную ацэначную шкалу, прыдатную да ўмоў рознаўзроўневага навучання.

З наступнага (2002/2003) навучальнага года ўсе школы краіны пяройдуць на 10-бальную сістэму. Зараз вядзецца падрыхтоўка да новаўвядзення.

Каб ва ўсе школы прыйшла "дзесятка"

Хто б мог падумаць, што надыдзе час, калі замест традыцыйных пяцёрак, чацвёрак, троек паявяцца сямёркі, васьмёркі, дзесяткі. Эксперымент даволі цікавы, таму сярэдняя школа №5 Салігорска прыняла ў ім удзел.

Як усё пачыналася і як успрынялі новую сістэму адзнак настаўнікі, дзеці ды іх бацькі, расказала дырэктар школы Валянціна Аркадзьеўна Ястраб.

У мінулым навучальным годзе першымі прынялі ўдзел у эксперыменце вучні пятых класаў, дзе разам з вопытнымі настаўнікамі працавалі і маладыя спецыялісты. Не сакрэт, што адразу было цяжка. Дзеці ніяк не маглі зразумець і прыняць новую адзнаку, блыталіся ў незнаёмых балах. У настаўнікаў таксама не ўсё ішло гладка. Па-першае, не хапала дапаможнікаў па новай сістэме навучання. Нават для вопытных педагогаў было няпроста перайсці да новай тэхналогіі ацэньвання ведаў, уменняў і навыкаў вучняў. Таму рэгулярна выпускаўся інфармацыйны бюлетэнь з тлумачэннямі прынцыпаў і крытэрыяў выстаўлення адзнакі, метадычнымі ўказаннямі. А вось бацькі вучняў спачатку былі супраць новаўвядзення, не разумеючы, які бал адпавядае старой пяцёрцы альбо тройцы. Таму педсавет вырашыў стварыць схемы, дзе вызначаліся крытэрыі адзнак. Такія тлумачальныя пазначэнні ляжалі ў дзённіках кожнага школьніка.

З цягам часу і вучні, і настаўнікі, і бацькі прывыклі да дзесяцібальнай сістэмы. Але прывычка - гэта адно, а падабаецца - зусім іншае. Абапіраючыся на статыстыку, магу зазначыць, што ў першым трыместры гэтага года ў параўнанні з мінулым толькі два вучні атрымалі дрэнную адзнаку ("0"). Значыць, новая сістэма навучання заахвочвае дзяцей і з'яўляецца стымулам да лепшай вучобы.

Настаўнікі лічаць, што пераходзіць неабходна ад звыклых адзнак да новай шкалы. Таму што функцыі "старой" адзнакі - палоханне і пакаранне двойкай. Новая ж сістэма дазваляе ацаніць тэарэтычныя веды, практычныя навыкі вучня з улікам яго асаблівасцей, гуманізуе вучэбна-выхаваўчы працэс. Яна пашырае і магчымасці аб'ектыўнага падыходу да ацэнкі ведаў вучняў. Кожны, бывала, адчуваў крыўду, калі за яго старанне ставілі пяцёрку і гэтую ж адзнаку атрымліваў другі вучань, які таксама адказваў няблага, але крыху слабей. А пяцёркі ў журнале выглядаюць аднолькава - не паставіць жа настаўнік плюс ці мінус.

Дзякуючы новай сістэме можна працаваць без адстаючых. Сапраўды, "слабыя" дзеці імкнуцца да лепшай адзнакі, стараючыся дагнаць сваіх аднакласнікаў-выдатнікаў. Калі раней яны палохаліся двойкі, дык цяпер яны могуць атрымаць 3-4 балы. Гэта падштурхоўвае, стымулюе зарабіць яшчэ большы бал.

Валянціна Аркадзьеўна зазначыла, што менавіта ў гэтым годзе на педагагічным савеце школы склалі і зацвердзілі план па ўкараненню дзесяцібальнай сістэмы.

Цікава было даведацца і пра меркаванні саміх школьнікаў. Погляды арымаліся супярэчлівымі. Адны скардзіліся, што некаторыя настаўнікі не ставяць большую адзнаку, чым восем балаў. Маўляў, дзесятку зарабіць немагчыма. Другія пыталіся, каго залічаць студэнтам: таго, што мае атэстат з адзнакай пяцібальнай сістэмы, ці таго, у каго атэстат па 10-бальнай сістэме, у выпадку, калі ўзнікне такое пытанне пры аднолькавай колькасці балаў, набраных на ўступных экзаменах. У выніку ўсе сышліся па адным: 10-бальная сістэма больш прагрэсіўная. І пажадалі, каб астатнія школы таксама перайшлі на новую сістэму ацэнкі ведаў.

Таццяна БОЙКА.

Не падабаецца толькі аднаму вучню

Хачу падзяліцца вынікамі эксперыментальнай работы нашай школы па выкарыстанні новай тэхналогіі ацэнкі ведаў вучняў.

Пачалі мы з таго, што ўважліва вывучылі матэрыял, які быў апублікаваны па дзесяцібальнай сістэме ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў. Пазнаёмілі з агульнымі крытэрыямі ацэнкі вучняў і бацькоў.

У першы год работы калектыў школы больш увагі ўдзяляў выпрацоўцы крытэрыяў выстаўлення адзнак па кожным прадмеце. За аснову мы ўзялі інструкцыйна-метадычныя рэкамендацыі Міністэрства адукацыі. Кожны з настаўнікаў вёў дзённік, у якім занатоўваў свае назіранні, высновы, заўвагі. Вынікі гэтай работы абмяркоўваліся і абагульняліся на нарадах.

Галоўная цяжкасць у асваенні новай сістэмы ацэнкі - пераадоленне стэрэатыпаў, звычак. Неабходна зразумець і ўсвядоміць, што гэта - іншая сістэма, і таму нельга параўноўваць, напрыклад, "старое" выдатна і "новае" выдатна.

Новая сістэма ацэнкі дазваляе вызначыць узровень засваення ведаў, глыбіню ўсведамлення матэрыялу, ступень сфарміраванасці вучэбных уменняў, развіццё разумовых здольнасцей вучняў, у тым ліку рэфлектыўных і камунікатыўных.

Умоўна можна вылучыць наступныя ўзроўні засваення ведаў:

1. Адрозненне, распазнаванне (1 бал) - ніжэйшая ступень авалодання матэрыялам. Вучань можа толькі канстатаваць, што тэма тлумачылася, але ўзнавіць вусна або пісьмова не можа. Адказы простыя, спрабуе ўгадаць правільны.

2. Запамінанне (2-4 балы) - вучань можа пераказаць змест пэўнага тэксту, але да канца не разумее яго сутнасць, матэрыял засвойваецца на аснове зазубрывання.

3. Разуменне (5-6 балаў) - вучань дэманструе ўменне выдзяляць прыкметы, знаходзіць сувязі, аналізаваць, сінтэзаваць, выкарыстоўваць правілы лагічнага разважання; ён можа ўзнавіць вучэбны матэрыял, патлумачыць, прывесці прыклады і зрабіць высновы, мае ўласнае меркаванне пра аб'ект.

4. Элементарныя ўменні і навыкі (7-8 балаў) - у вучня сфарміраваны элементарныя ўменні выкарыстоўваць атрыманыя тэарэтычныя веды на практыцы. Ён умее рэалізоўваць свой багаж ведаў, рашае задачы з дапамогай засвоеных законаў, правілаў.

5. Перанос ведаў, уменняў і навыкаў у новыя сітуацыі (9-10 балаў) - вучань умее творча выкарыстоўваць атрыманыя веды ў новых, нестандартных сітуацыях; дае адказ на любое пытанне, рашае любую задачу; канструіруе новыя спосабы дзейнасці і часта знаходзіць арыгінальныя падыходы да вырашэння пастаўленай задачы.

З самага пачатку эксперыменту нам былі відавочнымі перавагі дзесяцібальнай сістэмы ў слабых класах. Тут пры выстаўленні адзнак замест адной "3" магчымы 1, 2, 3, 4 балы ў залежнасці ад узроўню ведаў, старанняў, індывідуальных якасцей вучняў, што дазваляе пазбегнуць ураўнілаўкі і павышае ў школьнікаў цікавасць да вучобы.

Нашы настаўнікі адзначаюць гуманнасць новай сістэмы ацэнкі, бо верагоднасць атрымання нездавальняючай адзнакі "0" - невялікая. Гэтая сістэма аблягчае жыццё і настаўніку - можна не ставіць станоўчую адзнаку "3" за несфарміраваныя ў вучня веды, уменні і навыкі, каб перавесці яго ў наступны клас.

Па меры ўваходжання ў эксперымент мы ўбачылі перавагі гэтай сістэмы для здольных вучняў. Новая інтэгральная сістэма ацэнкі адлюстроўвае рэальны ўзровень ведаў школьнікаў. Яна больш аб'ектыўная і сапраўды стымулюе жаданне вучыцца, у той жа час даючы настаўніку магчымасць дыферэнцыравана падыходзіць да ацэнкі ведаў. Так, напрыклад, пры ацэнцы слабага вучня, які шмат працуе над сабой, з'явілася магчымасць выстаўлення адзнакі 5 балаў (амаль добра) замест звычайнай "3", калі заўважаецца тэндэнцыя росту. І, наадварот, моцнаму вучню, які шчодра адораны ад прыроды, але не працуе як трэба над сабой, адзнака 7 балаў паслужыць штуршком да працы. Патрэбай многіх школьнікаў стала работа ў бібліятэках, самастойная падрыхтоўка рэфератаў і розных творчых заданняў, выкарыстанне ў адказах звестак з іншых вучэбных курсаў.

Новая тэхналогія ацэнкі ведаў вучняў стымулюе інавацыйную дзейнасць настаўнікаў, дазваляе ўдасканальваць формы і метады кантролю, а таксама ствараць новыя. Працуючы другі год на эксперыменце, калектыў школы больш увагі ўдзяляў распрацоўцы розных відаў кантролю па ўсіх тэмах праграмы.

У нас сабраны падагульняючыя кантрольныя работы па ўсіх класах па матэматыцы, па рускай і беларускай мовах. У адрозненне ад самастойных работ кантрольныя работы мы складаем аднолькавай цяжкасці для ўсіх вучняў, уключаем заданні, якія дазваляюць вызначыць узровень засваення ведаў (узровень узнаўлення, выкарыстання ведаў у знаёмай сітуацыі і творчага выкарыстання ведаў). Пры ацэнцы кантрольных работ зручна карыстацца рэйтынгавым падыходам для вызначэння канчатковай адзнакі.

Настаўнікі гавораць пра складанасць выстаўлення адзнак за вусныя адказы, бо вусны адказ патрабуе шмат часу. Найбольш прымальным пры ацэнцы ведаў з'яўляецца метад тэсціравання. Тэсты распрацоўваем такім чынам, каб можна было ацаніць веды, уменні і навыкі з розным узроўнем засваення.

Падагульняючыя адзнакі па такіх прадметах, як матэматыка, фізіка, хімія, мова і літаратура, выстаўляюцца з улікам таго, што важнасць адзнакі па кантрольнай рабоце - найбольшая. Па вусных прадметах, такіх, як геаграфія, гісторыя, літаратура, падагульняючыя адзнакі выстаўляем як сярэдняе арыфметычнае ўсіх адзнак, калі ёсць адзнакі па ўсіх тэмах.

Па выніках дыягнастычных даследаванняў высветлілася, што сярод эксперыментальных класаў 10-бальная сістэма падабаецца 86 працэнтам вучняў, не зусім падабаецца 13 працэнтам і не падабаецца аднаму вучню з апытаных. Праводзілася вывучэнне матываў навучання. Асаблівых змен матывацыі навучання не адбылося.

У горадзе на базе нашай школы арганізавана інфармацыйная работа па вывучэнні асаблівасцей дзесяцібальнай сістэмы ацэнкі спачатку сярод намеснікаў дырэктараў па вучэбнай рабоце, а потым і сярод настаўнікаў праз метадычныя аб'яднанні і семінары.

Галоўныя высновы эксперыменту:

1. Новая дзесяцібальная сістэма ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў - неабходна.

2. Яе перавагі:

а) больш гуманная да слабых вучняў;

б) дазваляе стымуляваць пазнавальную актыўнасць моцных школьнікаў;

в) даволі аб'ектыўная;

г) дазваляе бачыць творчы рост дзіцяці, дынаміку яго развіцця.

3. Дазваляе зрабіць кантроль за ведамі вучняў сістэматычным.

4. Формы і метады кантролю такія ж, як і пры 4-бальнай сістэме, але новая сістэма дае магчымасць пашырыць выкарыстанне розных відаў кантролю.

5. Лічым, што павінен быць адзіны падыход да выстаўлення ўсіх адзнак па ўсіх прадметах, асабліва 9 і 10 балаў.

6. Адзнака 10 - надзвычай рэдкая. Як падагульняючая адзнака 10 балаў у базавых класах выкарыстоўвацца практычна не можа.

7. Неабходнай умовай бесканфліктнага навучання з'яўляецца веданне крытэрыяў ацэнкі як настаўнікамі, так і вучнямі ды бацькамі.

У сувязі з апрабіраваннем дзесяцібальнай сістэмы выявіліся і пэўныя праблемы:

- адсутнасць адзінага падыходу да ацэнкі ведаў вучняў па ўсіх прадметах;

- адсутнасць рознаўзроўневых кантрольных заданняў;

- адсутнасць у праграмах звестак пра неабходны аб'ём ведаў на базавым, павышаным і паглыбленым узроўнях.

Тамара АНАНЧЫКАВА,
намеснік дырэктара
сярэдняй школы №5
Жлобіна.

Меркаванне студэнта

Адзнака разлічаная на генія?

Уводзіны. Дзесяцібальная сістэма ўжо некалькі гадоў практыкуецца ў многіх школах Мінска. А як у вышэйшых навучальных установах? Вось як, напрыклад, новаўвядзенне ўкараняецца ў Беларускім дзяржаўным універсітэце.

Уступныя іспыты. У экзаменацыйных лістах абітурыентаў, якія паступалі ў БДУ, тэарэтычна можна было ўбачыць адзнакі ад нуля да дзесяткі. Прычым адзінка была першай станоўчай адзнакай. Наколькі і каму гэта дапамагло паступіць - сказаць цяжка, але факт застаецца фактам.

Другой спробай стала ўвядзенне дзесяцібальнай сістэмы для студэнтаў першага курса ўсіх факультэтаў БДУ на 2001/2002 год навучання.

Апісанне сістэмы. Першай станоўчай адзнакай стала тройка. Калі праводзіць аналогію са старой пяцібальнай сістэмай, дык 3, 4, 5 - гэта тройкі, 6, 7, 8 - чацвёркі, 9, 10 - пяцёркі.

За кожную адзнаку быў вызначаны спецыяльны каэфіцыент: 10 - 5.0, 9 - 5.0, 8 - 4.25, 7 - 4.0, 6 - 3.75 і г.д. Пры налічэнні стыпендыі каэфіцыенты атрыманых адзнак складваюцца, сума дзеліцца на колькасць экзаменаў. Атрымліваецца агульны каэфіцыент, які і вызначае памер стыпендыі.

Пры агульным каэфіцыенце 5.0 (усе дзевяткі і дзесяткі) студэнт атрымлівае максімальна магчымую стыпендыю - каэфіцыент 1.6 ад мінімальнай заработнай платы. Пры каэфіцыенце 4.5 і вышэй - каэфіцыент стыпендыі 1.4; пры 4.0 і вышэй - 1.2; пры 3.75 і вышэй - 1.0. Напрыклад, я здала сесію на 9, 8, 9, 7 і атрымала агульны каэфіцыент 4.6 (5.0+4.25+ +5.0+4.0/4=4.5625). Значыць, я магу разлічваць на стыпендыю 1.4 ад мінімальнай заработнай платы.

Такім чынам, лічу, была зроблена спроба адаптаваць дзесяцібальную сістэму, устанавіўшы падлік агульнага бала па пяцібальнай шкале.

Студэнцкае меркаванне. Адна сесія ўжо скончылася, таму можна лічыць, што ўкараненне новай сістэмы ацэнкі прайшло настолькі паспяхова, наколькі гэта было магчыма. Нельга сказаць, што ўсё было абсалютна гладка, натуральна, праявіліся і цяжкасці. Таму паспрабуем разабрацца ў плюсах і мінусах новаўвядзення.

Да плюсоў многія студэнты адносяць нечаканае з'яўленне разнастайных адзнак. Калі раней студэнту, які адказваў не зусім дакладна, экзаменатар мог паставіць толькі "чатыры", дык цяпер ёсць выбар - "дзесяць", "дзевяць", "восем". Гэтак жа і з больш нізкімі азнакамі. Ствараецца падманлівае ўражанне, быццам табе паставілі вышэйшую адзнаку, чым ты заслугоўваеш. Магчыма, тут праяўляецца падсвядомае: "дзесяць", вядома, больш, чым "пяць"...

Да плюсоў можна аднесці і нейкае своеасаблівае пачуццё, што мы цяпер, здаецца, не горшыя за заходніх студэнтаў.

Цяпер пра мінусы.

Многія студэнты справядліва адзначылі: "Стала тры чацвёркі, тры тройкі, а пяцёрка, як была адна, так і засталася..." Справа ў тым, што кіраўніцтва універсітэта ліквідавала такую цудоўную адзнаку, як "пяць з мінусам" (г.зн. 8), узняўшы мінімальную станоўчую адзнаку да тройкі. Засталося толькі дзве пяцёркі. Але ж дзесятка разлічана калі не на генія, дык хоць бы на талент, таму атрымаць яе звычайным студэнтам стала нерэальна. Напрыклад, адзін наш выкладчык сказаў, што "аўтаматамі" ставіць толькі дзевяткі, а з прэтэндэнтам на "дзесяць" будзе гаварыць асабіста. Некаторыя выкладчыкі прынцыпова не ставілі дзесяткі. У адказ на нашы пярэчанні яны тлумачылі патрабаванні на "дзесяць", і мы, усё зразумеўшы, пагаджаліся на ніжэйшую адзнаку...

Вось і выходзіць: дзесяцібальная сістэма быццам і разнастаіла адзнакі, але сутнасць засталася ранейшай і атрымаць высокую адзнаку гэтак жа складана...

Разгледзім яшчэ адзін мінус. Дакладней, блытаніну, якая адбывалася ў час сесіі. Няма, на мой погляд, нічога дзіўнага ў тым, што ніводзін экзаменатар, як мне падалося, не мог дакладна вызначыць свой крытэрый ацэнкі студэнта. Для аднаго выкладчыка: 10 - гэта "пяць", 9 - "чатыры", 8 - "тры"; а для другога - "дзесяць" - гэта адзнака, якую прыдумалі "проста для таго, каб яна была як недасягальная гранічная планка".

А што думаюць студэнты наконт дзесяцібальнай сістэмы?

Большасць лічыць гэтую перамену бессэнсоўнай - усё ўпіраецца ў адназначнасць пяцёркі. Напрыклад, у маёй групе з 30 чалавек на працягу ўсёй сесіі было зарэгістравана толькі дзве (!) дзесяткі. Пагадзіцеся, у часы пяцібальнай сістэмы было значна больш пяцёрак. Многіх гэтая тэма не хвалюе - "пяцібальная, дзесяцібальная - якая розніца..." Задаволеныя ўсё ж, як я зразумела, адзінкі. А пакуль... усе чакаюць ужо пералічанай стыпендыі. Ходзяць чуткі аб прысваенні статуса пяцёркі і адзнацы 8. Але, магчыма, што гэта сапраўды толькі чуткі... Хацця... Вельмі многія студэнты, я ўпэўнена, падтрымалі б гэта з задавальненнем.

Вось такім чынам першы курс Беларускага дзяржаўнага універсітэта здаваў сваю першую сесію, атрымліваючы адзнакі па дзесяцібальнай сістэме. У нейкай меры мы аказаліся "паддоследнымі трусамі"... Не ведаю як астатнія, але я лічу, што новаўвядзенне ўдалося на 70 працэнтаў. Хацелася б сказаць толькі адно - больш дакладна трэба было б сфармуляваць крытэрыі ўсіх адзнак, каб выкладчыкі не блыталіся, і зрабіць больш рэальнай магчымасць атрымаць любую з адзнак. А ў астатнім - новаўвядзенні тым і вызначаюцца, што ў большасці выпадкаў сустракаюцца рэзкай крытыкай. Таму трэба аддаць належнае БДУ, які рашыўся на апрабацыю нестандартнай сістэмы ацэнкі ведаў сваіх студэнтаў.

Юля ШАБУНЯ,
студэнтка БДУ.

Ацэньваем ступень ведання

У мінулым навучальным годзе пачатковая школа нашай гімназіі стала працаваць па апрабацыі новай сістэмы ацэнкі ведаў. Былі вызначаны мэты, задачы, напрамкі, магчымыя вынікі.

Увядзенне 10-бальнай сістэмы прадугледжвае распрацоўку новых тэхналогій ацэнкі. Іх мэта - павышэнне стымулявальнай ролі адзнакі пры ажыццяўленні дыферэнцыраванага падыходу ў навучанні. Напрамак пошуку - вывучэнне і ўкараненне прыёмаў і тэхналогій паўзроўневага кантролю ў адпаведнасці з новымі крытэрыямі ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў школьнікаў. Праблема заключаецца ў вызначэнні адзіных падыходаў да аб'ектыўнай, дыферэнцыраванай ацэнкі, што садзейнічае аптымізацыі працэсу індывідуальнага навучання. Меркаваны вынік - змяненне характару ўзаемаадносін паміж настаўнікам і вучнем, ажыццяўленне паўнацэннай зваротнай сувязі. Справа ў тым, што псіхічная дзейнасць вучня, які скончыў пачатковую школу, павінна характарызавацца трыма новаабытымі якасцямі: свабодай, рэфлексіяй (уменнем усведамляць і ацэньваць сваю дзейнасць) і унутраным планам дзеянняў.

У апрабацыі новай сістэмы ацэнкі ўдзельнічалі 2-11 класы - гэта значыць, у эксперымент была ўключана і пачатковая школа. Так было зроблена для: захавання пераемнасці паміж пачатковай школай і сярэднім звяном; для аблягчэння працэсу адаптацыі вучняў пры пераходзе ў пяты клас; для зняцця псіхалагічнага напружання ў дзяцей, бо ў пачатковай школе вучні вельмі хваравіта ставяцца да адзнак; для вывядзення сярэдняга бала па ўсіх прадметах, што дазволіць школьнікам, якія маюць недастаткова высокія адзнакі па адных прадметах, кампенсаваць гэта іншымі.

На працягу года веды вучняў ацэньваліся па 10-бальнай сістэме ў адпаведнасці з рэкамендацыямі па правядзенні эксперыментальнай работы ў агульнаадукацыйных школах, якія ўкараняюць новую сістэму ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў школьнікаў. Новая сістэма прадугледжвае чатыры ўзроўні кантролю: узровень пазнавання (0-2), узнаўлення (4-6), выкарыстання (7,8), творчы (9,10).

Па праграме эксперыменту гімназія працуе толькі першы год. Але ў працэсе работы выявіліся ўсе плюсы, мінусы і праблемы, звязаныя з пераходам на 10-бальную сістэму. Атрыманыя вынікі стала магчымым прааналізаваць пасля правядзення анкетавання ў канцы навучальнага года сярод настаўнікаў, бацькоў і вучняў. Мы высветлілі, што большасць настаўнікаў задаволена, што прымае ўдзел у эксперыменце, ім падабаецца новая сістэма ацэнкі. Яна дазваляе дастаткова адэкватна ацэньваць вучэбна-пазнавальную дзейнасць, дае магчымасць больш дакладна ажыццяўляць знешнюю дыферэнцыяцыю на аснове індывідуальных здольнасцей, развівае творчыя схільнасці вучняў.

Асабліва гэта праяўляецца на ўроках матэматыкі, дзе выкарыстоўваецца падручнік пад рэдакцыяй Л.Г.Петэрсан. Вучням прапануецца матэрыял на максімальным узроўні: слабыя школьнікі засвойваюць яго па мінімуму, моцныя павінны авалодаць поўнасцю. Такі падыход дае магчымасць ацэньваць не ступень няведання, а ступень ведання, арыентаваць школьнікаў на самастойную працу, у поўнай меры рэалізоўваць прынцып асобасна арыентаванага навучання, забяспечваць уключэнне вучняў у пазнавальны працэс, арганізоўваць навучанне на аснове цікавасці да самога прадмета, гэта значыць, забяспечыць унутраную матывацыю.

Больш праблематычнае выкарыстанне 10-бальнай сістэмы на ўроках рускай і беларускай мовы. Тут крытэрыі новай сістэмы ацэнкі мы суадносім з традыцыйнай, 5-бальнай. Неабходна распрацоўка паўзроўневага кантролю па гэтых прадметах.

На ўроках чытання, па прадметах "Чалавек і свет", "Мая радзіма - Беларусь" такая сістэма дазваляе вучням выкарыстоўваць дадатковы матэрыял і ў класнай, і ў дамашняй рабоце, дае магчымасць настаўніку дыферэнцыраваць заданні ў адпаведнасці з жаданнямі вучня. Бо псіхолагі сцвярджаюць, што задаткі дзіцяці ператвараюцца ў здольнасці ў працэсе дзейнасці, але толькі такой, якая прыносіць радасць.

Выкарыстанне новай сістэмы ацэнкі спрыяе фарміраванню ўменняў свабоднага пераходу ад вучэбнай да пазавучэбнай дзейнасці, пераходу ад вырашэння вучэбных задач да правільных паводзін у праблемных сітуацыях рэальнага жыцця.

Апытанне бацькоў і вучняў паказала, што яны яшчэ ў большай ступені, чым настаўнікі, падтрымліваюць увядзенне 10-бальнай сістэмы ацэнкі. Бацькі лічаць, што новая сістэма дазволіць улічваць індывідуальныя здольнасці дзяцей. Вучні адзначаюць, што яны пачалі больш старанна рыхтавацца да ўрокаў, з'явілася жаданне пачытаць дадатковую літаратуру.

Аднак ёсць і праблемы - апрабацыя новай сістэмы ацэнкі ведаў вучняў не азнаменавалася падрыхтоўкай навукова-дыдактычнага забеспячэння. Таму мы прыступаем да напрацоўкі матэрыялаў паўзроўневага кантролю.

Вераніка
БРЫЗІНСКАЯ,
намеснік дырэктара
па вучэбнай рабоце ў
пачатковай школе
гімназіі №5 Мінска.

Новая сістэма прыжывецца ў школе

У Слаўгарадскім раёне на базе Васькавіцкай сярэдняй школы праводзілася эксперыментальная работа па апрабацыі 10-бальнай сістэмы ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў (ВУН) вучняў. Таму сёння гэтая школа з'яўляецца цэнтрам прапаганды новай сістэмы і вучобы настаўнікаў.

Так, у лютым у школе ладзіўся семінар-практыкум для намеснікаў дырэктараў школ раёна з мэтай азнаямлення іх з асноўнымі прынцыпамі 10-бальнай сістэмы і праграмай пераходу да яе.

Асобная работа-вучоба будзе праводзіцца з настаўнікамі і вучнямі. У настаўнікаў яна пачнецца з установачнага пасяджэння, на якім пойдзе гаворка пра неабходнасць замены пяцібальнай сістэмы і пра вартасці дзесяцібальнай. Далей будзе серыя інструктыўна-метадычных семінараў па тэмах: рознаўзроўневы падыход у вывучэнні вучэбных курсаў і прадметаў, вызначэнне ўзроўню навучанасці, тэст - інструмент дыягностыкі ведаў вучняў, афармленне пасведчанняў аб базавай адукацыі і атэстатаў і г.д. Кожнаму настаўніку будзе дадзены час для самастойнай прапрацоўкі крытэрыяў ацэнкі па сваім прадмеце, і потым гэтае пытанне будзе абмяркоўвацца на метадычным прадметным аб'яднанні ў раёне.

Для азнаямлення саміх школьнікаў з новай сістэмай ацэньвання рэкамендуецца ў вучэбных кабінетах вывесіць правілы выстаўлення адзнак. Незразумелае настаўнікі-прадметнікі павінны тлумачыць, аргументаваць пры неабходнасці свае рашэнне па выстаўленні той або іншай адзнакі.

Вывучаючы стаўленне настаўнікаў, вучняў, бацькоў да 10-бальнай сістэмы ацэнкі ВУН, адміністрацыя школы пераканалася, што новая сістэма, безумоўна, прыжывецца. Настаўнікі аднадушныя пры вызначэнні яе станоўчых асаблівасцей: сістэма дазваляе больш дакладна і аб'ектыўна параўноўваць вынікі работы дзіцяці, ацэньваць разам з ВУН асобныя якасці вучняў, робіць адносіны паміж настаўнікам і яго выхаванцамі больш гуманнымі, дапамагае больш далікатна дыферэнцыраваць працу з вучнямі.

Дзеці досыць лёгка і без унутраных перашкод успрынялі новыя адзнакі. Чамусьці менш спадабалася яна слабым вучням. Але асноўная частка дзяцей гаворыць, што з прыходам у школу 10 адзнак яны сталі адчуваць сябе ў школе больш упэўнена і атрымалі магчымасць для раскрыцця сваіх здольнасцей.

Шкада, што большасці нашых бацькоў (56,4 працэнта апытаных) усё роўна, па якой сістэме ацэньваюць работу іх дзяцей. Актыўныя ж бацькі задаволены і зацікаўлены новай сістэмай.

Але не ўсё ж і бездакорна ў ёй. Галоўная складанасць настаўнікам бачыцца ў недапасаванасці адзнак, якія выстаўляюцца па розных прадметах, бо выкарыстоўваецца розны падыход у вылучэнні крытэрыяў. Акрамя таго, настаўнікі заўважылі, што слабыя вучні (якія атрымліваюць 1-2 балы) заспакоены такім становішчам, не баючыся атрымаць і атэстаты з такімі баламі. Пакуль яшчэ ВНУ, тэхнікумы, вучылішчы прытрымліваюцца іншых падыходаў у ацэньванні; ці не нашкодзіць такая розначасць іх вучням? Турбуюцца таксама настаўнікі, што іх пакінуць без неабходнага метадычнага і вучэбна-дыдактычнага матэрыялу.

Каб на практыцы ўдзельнікі семінара маглі паглядзець, як працуе новая сістэма, у школе даваліся адкрытыя ўрокі па гуманітарных прадметах. Пасля гэтага падводзіліся вынікі мерапрыемства, дзе яшчэ раз прагучала меркаванне аб мэтазгоднасці ўкаранення 10-бальнай сістэмы ацэнкі ў школе.

Дар'я ВЯСЁЛКІНА.

З шатландскім горадам Абердзінам, пабрацімам Гомеля, у гамяльчан даўнія сяброўскія сувязі. А вось настаўнікі сярэдняй школы №10 з паглыбленым вывучэннем англійскай мовы з калегамі з Абердзіна ўсталявалі стасункі два гады назад. І сустрэчы іх прыносяць узаемную карысць. Нядаўна беларускія настаўнікі прымалі ў Гомелі гасцей з Шатландыі. Выкладчыкі англійскай мовы з 10-й школы мелі магчымасць не толькі ўзаемін, але і правядзення сумесных урокаў з замежнымі калегамі. Апошнія былі прыемна здзіўлены высокім узроўнем ведаў па англійскай мове не толькі беларускіх настаўнікаў, але і вучняў. Колін Фен і Катрын Макчыліўры прызналіся, што іх уражанні ад наведвання Гомеля пераўзышлі спадзяванні: вельмі спадабаўся горад са сваім унікальным паркам, а таксама настаўнікі і вучні школы і Беларусь увогуле.

НА ЗДЫМКУ: вучаніца 10 класа Ірына Іванова (злева) працавала гідам і перакладчыкам гасцей з Шатландыі.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА,
БЕЛТА.

Вучэбна-метадычная літаратура - праз падпіску

У сувязі з цяжкай фінансавай сітуацыяй па выданні вучэбна-метадычнай літаратуры па заказу ўстаноў адукацыі для бібліятэк навучальных устаноў, Навукова-метадычны цэнтр вучэбнай кнігі і сродкаў навучання разам з "Белпоштай" арганізавалі сярод педагогаў рэспублікі індывідуальную падпіску на вучэбна-метадычную літаратуру.

"Белпошта" разам з выдавецтвамі падрыхтавала каталог "Вучэбна-метадычная кніга". Для зручнасці каталог састаўлены па раздзелах, у якія ўключаны рукапісы, што знаходзяцца ў выдавецтвах і будуць выдадзены да 1 верасня бягучага года, або раней выпушчаныя кнігі, якія рэкамендаваны Навукова-метадычным цэнтрам для выкарыстання ў якасці дапаможнікаў для педагогаў дашкольных і пазашкольных устаноў, агульнаадукацыйных школ.

Літаратура І раздзела – "Дашкольная адукацыя і выхаванне" – адпавядае нарматыўна-прававым, праграмным і вучэбна-метадычным матэрыялам дзейнасці дашкольных устаноў ("Канцэпцыя развіцця дашкольнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь, праграма "Пралеска" і інш.).

У ІІ раздзеле – "Выхаваўчая работа" прадстаўлены дапаможнікі па фарміраванні здаровага ладу жыцця, эстэтычнаму, патрыятычнаму, духоўнаму выхаванню ў адпаведнасці з "Праграмай выхавання дзяцей і навучэнскай моладзі ў Рэспубліцы Беларусь".

ІІІ раздзел – "Вучэбна-метадычная літаратура для агульнаадукацыйных школ" складаюць дапаможнікі для настаўнікаў па методыцы выкладання беларускай мовы, матэматыкі, фізікі, замежных моў, выяўленчага мастацтва, музыкі, дыдактычныя матэрыялы па некаторых прадметах вучэбнага плана.

Уключана таксама літаратура па пытаннях фарміравання педагагічнага майстэрства і педагагічнай творчасці.

Падпіска прымаецца ва ўсіх аддзяленнях сувязі Рэспублікі Беларусь ў сакавіку-красавіку бягучага года.

І. Дашкольная адукацыя і выхаванне

00523 Пад рэд. Гаруновіч Л.Б. Развіццё асобы дзіцяці ў дзейнасці. 3567 руб.

00524 Под ред. Нарскина Г.И. Физическая реабилитация и укрепление здоровья дошкольников. 3016 руб.

00525 Дубинина Д.Н., Пелагейчик Е.Е. Умей объяснить и доказать. Развитие связной речи у дошкольников. 2888 руб.

00526 Белоус А.Н. Развитие интеллектуально-познавательной сферы у детей дошкольного возраста. 3016 руб.

00527 Лихадиевская Т.Г., Ивановская И.М. Подвижные игры в детском саду. 3016 руб.

00528 Царева Л.П. Учись читать сам: Пособие для педагогов дошкольных учреждений. 8743 руб.

00533 Любина Г.А. Детская речь: Пособие для педагогов дошкольных учреждений. 4188 руб.

00563 Житко И.В., Жихар О.П. и др. Планирование работы дошкольного учреждения. 1661 руб.

00564 Коломинский Я.Л., Калач Л.А. Психическое развитие дошкольников. Жизнь после Чернобыля. 6223 руб.

00565 Шебеко В.Н. Занятия по физической культуре в детском саду. Обучение и творчество. 1771 руб.

00571 Куксова Н.А. Художественное чтение в детском саду. 1037 руб.

ІІ. Выхаваўчая работа

00541 Праграма выхавання дзяцей і навучэнскай моладзі ў Рэспубліцы Беларусь. 1706 руб.

00573 Котикова О.П. Эстетическое воспитание старшеклассников. 348 руб.

00572 Лебедева Н.Т. Школа и здоровье учащихся. 233 руб.

00562 Кадол Ф.В. Воспитание чести и достоинства старшеклассников. 246 руб.

00561 Кондаленко Л.К. Культура этикета: Пособие для учителей, воспитателей. 3732 руб.

00570 Кашлев С.С. Современные технологии педагогического процесса. 1691 руб.

00569 Смагина Л.И. Сиротство как социальная проблема: Пособие для педагогов. 343 руб.

00567 Шомоди В.Э. Маршрутами народной славы: Пособие для педагогов. 5778 руб.

00545 Трафимова Г.В., Сахариленко А.О. Разноцветные чудеса: Пособие для учителей начальных классов. 2231 руб.

00546 Я здоровье берегу – сам себе я помогу: Сборник из опыта работы: Пособие для учителей начальных классов, воспитателей. 3080 руб.

00547 Трафимова Г.В. Полезные и вредные привычки. 2 кл.: Книга для учителей. 3941 руб.

00530 Писарук Г.В. "...И слово в сердце отзовется..." (Нравственный смысл библейских сюжетов на уроках русского языка): Пособие для учителей. 2403 руб.

00540 Кашин А.Д. Сколиоз и нарушение осанки: Пособие для учителей. 336 руб.

00577 Карпюк И.А. Воспитательная система школы: Пособие для руководителей, педагогов общеобразовательных школ. 1657 руб.

ІІІ. Вучэбна-метадычная літаратура для агульнаадукацыйных школ

0529 Миронова Л.Н. Цвет в изобразительном искусстве: Пособие для преподавателей изобразительного искусства. 10189 руб.

00531 Люблю наш край. Харавыя творы беларускіх кампазітараў. Выпуск 2 Дапаможнік для настаўнікаў. Укладальнікі В.І.Карэтнікаў, В.І.Дабравольская. 9639 руб.

00534 Васюковіч Л.С. і інш. Беларуская мова ў 4 класе: Дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных школ з рускай мовай навучання. 3561 руб.

00536 Шахаб В.В. Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: Дапаможнік для вучняў 9 класа агульнаадукацыйных школ з рускай мовай навучання. 4700 руб.

00537 Бадзевіч З.І., Саматыя І.М. Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: Дапаможнік для вучняў 8 класа агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання. 4452 руб.

00538 Малажай Г.М. і інш. Беларуская мова ў 5 класе: Дапаможнік для настаўнікаў 32.

00539 Дрозд В.Л. и др. Математика в подготовительном классе: Пособие для учителей специальных школ. 324 руб.

00535 Галузо И.В., Егорова Л.П. Физика в задачах и вопросах: Пособие для учащихся общеобразовательных школ, ПТУ, ССУЗ. 6282 руб.

00542 Тулькибаева Н.Н. и др. Контрольные тесты к учебнику Физика, 10 кл. автора Мякишева Г.Я. 134 руб.

00543 English Proficiency Testing For School Leavers: Пособие для учителей. 455 руб.

00544 Перевалова Е.А. Контрольные тесты к учебнику Геометрия, 10 кл. автора Атаносяна Л.С. 161 руб.

00548 Кухарев Н.В., Решетько В.С. Диагностика педагогического мастерства и педагогического творчества. Ч. 3. Акмеология педагогического мастерства и педагогического творчества: Пособие для учителей и руководителей общеобразовательных школ. 4871 руб.

00549 Зарецкая Е.В. Учись слушать и понимать: Тесты для аудирования по немецкому языку: Пособие для учителей немецкого языка общеобразовательной школы, 5–11 классы. В комплект входят 2 аудиокассеты. 6910 руб.

00560 Покровская С.Е. Дифференцированное обучение учащихся в средних общеобразовательных школах. 3542 руб.

00566 Русецкий В.Ф. Культура речи учителя: Практикум. 437 руб.

00568 Конюшкевич М.И. и др. Русский язык: Синтаксис: Дидактические материалы. 810 руб.

00574 Латоцін Л.А. і інш. Матэматыка ў 4 класе. 6463 руб.

00575 Латотин Л.А. и др. Математика в 4 классе. 6463 руб.

00576 Бялоўскі Г.Р. Тэхнічныя сродкі навучання і методыка іх прымянення: Вучэбны дапаможнік для студэнтаў педагагічных спецыяльнасцей, настаўнікаў. 207 руб.

00579 Трофимович Т.Г. Русский язык в терминах и понятиях: Словарь-справочник. 4417 руб.

00580 Коваленко Л.Н. Краткий русско-белорусский словарь-справочник по черчению (технической графике). 6214 руб.

Вышэйпералічаная літаратура ў бягучым годзе будзе выдадзена толькі за сродкі індывідуальных падпісчыкаў.

Установа "Навукова-метадычны цэнтр вучэбнай кнігі і сродкаў навучання" Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Тэлепраграма

СЕРАДА, 3 КРАСАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.05 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10 "Тайны следства".
10.05 Здароўе.
10.35 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
11.00, 21.50 "Сямейныя вузы".
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.05 "Паскарэнне". Маст. фільм.
14.10 "Скарбы сусветнай культуры".
14.25 Рэпартажы з правінцыі.
15.20 "Дэні, расказы мне гісторыю".
15.30 "Казкі бацькі Кастара-2".
15.45 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5 x 5".
17.00 "Тайны следства".
18.25 Зона Ікс.
18.40 "Масква-Мінск".
19.00 "М" як Маццье". Маст. фільм.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 "Доўгая дарога ў дзюнах". Маст. фільм.
0.25 Крымінальнае дасье.
0.50 "Сустрэчы ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.

ГРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 "Зямля кахання" (заключная серыя).
9.15 Смехапанарама Яўгена Петрасяна.
9.45 "Руская рулетка".
10.40 "Ералаш".
10.50 Біліяманія.
15.00 Камедыя "Зрушаны".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 "Куміры". Таццяна Лаўрова.
18.00 "Сямейныя вузы".
19.00 "Руская рулетка".
20.00 Час.
20.35 Камедыя "Зрушаны".
21.40 Э. Радзінскі. "Залаты век авантурыста".
22.30 Начны "Час".
23.05 "На футболе" з Віктарам Гусевым.
23.30 Начная змена.

РАСІЯ

7.00, 8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
7.10 Сваімі словамі.
7.15 Масква – Мінск.
7.30 Дарожны патруль.
7.40 "Пралог". Частка 2-я.
8.10 Дак. серыял.
9.10 Меладрама "Навекі твая".
10.20 "Санта-Барбара".
16.20 Дарожны патруль.
16.30 Афіша.
16.40 Экспертыза РТР.
16.50 "У люстэрку Венеры".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Весткі – Масква.
19.55 "Трое супраць усіх".
20.55 "Марш Турэцкага". Фільм 3-і. "Небяспечна для жыцця".
22.00 Весткі – Падрабязнасці.
22.20 Весткі – Масква.
22.30 Клуб сенатараў.
23.15 Маст. фільм "Іванава дзяцінства".
0.45–1.45 "Кінескоп" з Пятром Шапаціннікам. "Пасля Таркоўскага".

КУЛЬТУРА

9.15 Мой цырк.
9.40 "Парода". Дак. фільм.
10.15 "Русалачка". Мультфільм.
10.45 Дом акцёра. "Веру... помню... дарую... кахаю!"
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.50 Разам з Фафалем.
12.05 Чым жыве Расія.
12.20 "Што рабіць?" Праграма В. Траццякова.
13.15 "Урокі рускай". А. П. Чэхаў. "Маё жыццё".
13.30 "Страсці па-італьянску".
14.30 "Бліскучы Санкт-Пецярбург". Аўтарская праграма А. Бялінскага. "Пецярбургскі заапарк".
15.10 "Нечаканыя канікулы".
15.30 Мультфільмы.
16.05 "Ноу-хау". Тэлечасопіс.
16.35 "Парода". Дак. фільм.
17.05 Іграе М. Фядотаў.
17.50 "Хто мы?" "Пакараць нельга памілаваць". Передача 4-я.
18.15 "Літаратурнае Перадзелкіна". "Яго любілі дзеці і паэты". Фільм 2-гі.
18.45 "Збор выкананняў". Яўген Кісін (фартэпіяна).
19.30 "Некалькі дзён з жыцця І. І. Абломава". Маст. фільм.
21.50 К. Дэбюсі. Тры накцюрны.
22.20 Да 70-годдзя з дня нараджэння Андрэя Таркоўскага. "Астравы". Таркоўскі-Параджанаў.
23.25 "Начны палёт".

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "Грамадзянін начальнік".
9.25 Скваппасць.
10.05 Падарожжы натураліста.
10.30 "Асяроддзе".
11.20 Крымінальны фільм "Я вінаваты".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 "Дальнабойшчыкі".
16.45 Скваппасць.
17.35 Крымінал.
18.35 "Грамадзянін начальнік".
19.40 "Дальнабойшчыкі".
21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. 1/4 фінала. "Ліверпуль" (Англія)-"Баер" (Германія).
23.35–0.40 "Трэці тайм" з Савікам Шустэрам.

СТБ

6.00 "Пауэр рэйнджэрс, або Магутныя рэйнджэры".
6.30 "Свет Бобі".
7.00 Мультфільм.
7.30 "Аўтапанарама".
7.45 "Віртуальны свет".
7.55 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.00 "Сняданак з Лікай".
8.05 "Тэма дня".
8.15 Баявік "Воран: выратаванне".
10.30 Спартыўныя навіны.
10.45 Навіны СНД.
11.00 "Самураі". Дак. фільм.
12.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
12.15 "Відавочца".
12.45 "Сакрэтныя матэрыялы".
13.45 "Шатун".
15.15 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнаў". Мультфільм.
15.40 Мультфільм.
16.05 "Свет Бобі".
16.30 "Пауэр рэйнджэрс, або Магутныя рэйнджэры".
16.55 "Чарцяня".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Навіны сусветнай шоу-індустрыі".
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
18.50 "Тэма дня".
19.15 Дзіцячы экран.
19.30 Баявік "Жалезны арол: Асы ў баі".
21.45 "Клетка".
23.15 "Віртуальны свет".
23.25 "Аўтапанарама".
23.40 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
23.50 Драма "Працэс".
2.20 Навіны СНД.
2.35 "М 1".

8 КАНАЛ

17.30 Мультфільм.
17.45 "Дасье НЛА".
18.30 Камедыя "Меверык".
20.20 Тэлемагазін.
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 "Вячэрні прыём". Група "Нейрадзюбель" (паўтор).
21.25 Тэлемагазін.
21.30 Маст. фільм "Клют".

ЧАЦВЕР, 4 КРАСАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10, 17.00 Тайны следства.
10.05 Тэлевітамін.
10.35, 15.40 Прыгоды Шэрлі Холмс.
11.00, 21.50 "Сямейныя вузы".
12.15 Дзень добры, Беларусь!
13.05 "Паскарэнне". Маст. фільм.
14.15 "Скарбы сусветнай культуры".
14.30 Сутнасць. Духоўная праграма.
15.20 "Дэні, расказы мне гісторыю".
15.30 "Казкі бацькі Кастара-2".
16.10 Пяць цудаў.
16.20 "5 x 5".
18.25 Зона Ікс.
18.40 Трылер "Анёлы тут не жывуць".
20.10 "Лёс чалавека". Айцец Мікалай.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.40 Спорт-кур'ер.
22.55 "VIP".
23.40 Навіны.
0.00 Каралеўскае паляванне.

ГРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Сямейныя вузы".
9.15 "Куміры". Таццяна Лаўрова.
9.45, 19.00 Сусветная прэм'ера. "Руская рулетка".
10.35 Смак.
10.50 Бібліяманія.
15.00, 20.35 Камедыя "Зрушаны".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Гумарыстычная праграма "Самі з вусамі".
20.00 Час.
21.40 Чалавек і закон.
22.30 Начны"Час".
23.05 Формула ўлады. Прэзідэнт Мексікі.
23.30 Начная змена.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 Прэм'ера. "Навука пра звышнатуральнае. Самаўзгаранне чалавека".
9.10 Меладрама "Навекі твая".
10.20 "Санта-Барбара".
16.20 Дарожны патруль.
16.30 Афіша.
16.40 Экспертыза РТР. Дайджэст.
16.50 "У люстэрку Венеры".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі – Масква.
19.55 "Трое супраць усіх".
20.55 Дэтэктыў "Марш Турэцкага". Фільм 3-і. "Небяспечна для жыцця".
22.00 Весткі- Падрабязнасці.
22.20 Мясцовы час. Весткі- Масква.
22.30 "Любоўны настрой". Маст. фільм.

КУЛЬТУРА

9.05 Астор Пьяцола... Імправізацыі.
9.40 "Быкабой". Дак. фільм.
10.50 "Чыпаліна". Мультфільм.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.50 Разам з Фафалем.
12.05 Чым жыве Расія.
12.20 "Архангельскія навелы", "Не люба – не слухай". Мультфільмы.
12.45 С. Рахманінаў. Кантата "Вясна".
13.15 "Урокі рускай". А.П. Чэхаў. "Маё жыццё".
13.30 "Страсці па-італьянску".
14.30 "Залаты п'едэстал". Павел Калабкоў.
15.10 Да 70-годдзя з дня нараджэння Андрэя Таркоўскага. "Pro memoria". Відэафільм.
15.40 "Жылі-былі..." Вершы Арсенія Таркоўскага чытае Міхаіл Казакоў.
16.05 "Вандроўкі музыканта". Вядучы С. Уладзімірскі.
16.35 "Горад святога крыжа". Дак. фільм.
17.50 "Пятае вымярэнне". Аўтарская праграма І. Антонавай.
18.15 "Літаратурнае Перадзелкіна", "Планета Чукокала". Фільм 3-ці.
18.45 "Час музыкі". Тэлечасопіс.
19.30 "Паездкі на старым аўтамабілі". Маст. фільм.
21.10 "Культурная рэвалюцыя", "Рэклама робіць жыццё лепш". Праграма М. Швыдкога.
22.05 Да 70-годдзя з дня нараджэння Майстра. Андрэй Таркоўскі.
23.25 "Начны палёт". Вядучы А. Максімаў.

НТБ

7.00. 7.30, 9.00, 1.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.15 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "Грамадзянін начальнік".
9.25 Скваппасць.
10.15 Кватэрнае пытанне.
11.20 Дэтэктыў "Прэзумпцыя невінаватасці".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 "Дальнабойшчыкі".
16.40 Увага: пошук!
17.35 Крымінал.
18.45 Баявік "Выхад дракона".
21.35 Герой дня.
22.10 "Зусім сакрэтна". Турэмны раман.
23.35 Гордан.
0.10 "Жылет прадстаўляе – усе зоркі Чэмпіяната свету.

СТБ

6.00, 16.30 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
6.30, 16.05 "Свет Бобі".
7.00, 15.40 "Ферма страшыдлы".
7.30 "Партрэт у інтэр'еры".
7.45 "Добро пожаловаться".
7.50 "Віртуальны свет".
8.00, 18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.05, 18.50 "Тэма дня".
8.15 Баявік "Жалезны арол: Асы ў баі".
10.30 Спартыўныя навіны.
10.45 Навіны СНД.
11.00 "Канал гісторыі": "Караблі-прывіды". Дак. фільм.
12.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
12.15 "Вовачка".
12.50 "Загадкавы свет".
13.45, 21.35 "Клетка".
15.15 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнаў".
16.55 "Чарцяня".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 Фільм, фільм, фільм.
18.30 "Экзотыка".
19.15 Дзіцячы экран. "Добры вечар, малыш...".
19.30 Камедыя "Тайнае спатканне".
21.00, "21.00". Тэлефільм.
22.50 "Віртуальны свет".
23.15 "Арт-экспрэс". Культурнае жыццё сталіцы.
23.40 Крымінальная камедыя "Банда з Лавендэр-Хіл".
1.30 Навіны СНД.
1.45 "М 1". Музычная праграма.

8 КАНАЛ

17.30 "Вяртанне блуднага папугая".
17.45 "Незвычайныя здольнасці жывёл".
18.15 Баявік "Моцны арэшак-1".
20.20 Тэлемагазін.
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.30 Навіны.
21.00 Більярд-клуб.
21.25 Тэлемагазін.
21.30 Драма "Паштальён заўсёды звоніць двойчы".

ПЯТНІЦА, 5 КРАСАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.25 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10. 17.00 "Тайны следства". Фільм 3-ці. "Дзівацтвы Алісы". 1-я серыя.
10.10 Сад мары. Передача для дачнікаў.
10.35, 15.45 "Прыгоды Шэрлі Холмс".
11.00, 21.50 "Сямейныя вузы".
12.15 Дзень добры, Беларусь!
13.05 Да 120-годдзя Я. Купалы. "Безыменнае". Тэлеспектакль.
13.50 "Паскарэнне". Маст. фільм.
15.20 "Дэні, расказы мне гісторыю".
15.30 "Казкі бацькі Кастара-2".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5 x 5".
18.25 Зона Ікс.
18.35 Саюзнае веча.
19.00 Армейская кінааповесць рэжысёра В. Турава "Пункт адліку".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 "Камісар Шыманскі".
0.45 Беларуская дваццатка.

ГРТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Сямейныя вузы".
9.15 "Самі з вусамі".
9.45 "Руская рулетка".
10.35 Смак.
10.50 Бібліяманія.
15.00 "Зрушаны". 4-я серыя.
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 "Апошні аргумент Нугзара Саджаі". Справа 2002 года.
19.00 Поле цудаў.
20.00 Час.
20.35 Што? Дзе? Калі? Фінал.
21.55 Прэм'ера. Зямныя прышэльцы ў фільме "Зорны атрад".
22.45 "Другі час". Праграма Міхаіла Лявонцьева.
23.30 Барыс Грабеншчыкоў і група "Акварыум". 30 гадоў.
1.00 "Дзікія сэрцы не разбіць".

РАСІЯ

8,00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Навука пра звышнатуральнае. Бермудскі трохвугольнік".
9.10 Новая "Старая кватэра".
10.20 "Санта-Барбара".
16.20 Прэс-клуб.
17.30 Уся Расія.
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі- Масква.
19.55 Вострасюжэтны фільм "Рызыка без кантракту".
21.40 Маст. фільм "Джэры Магуайр".
0.20 "Панарама кіно" з Валерыем Тадароўскім.

КУЛЬТУРА

9.15 "Рамантыка раманса". Вядучы Л. Сярэбранікаў.
9.40 "Храм". Дак. фільм.
10.45 "Эпізоды". Лія Ахеджакава.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.50 Разам з Фафалем.
12.05 Чым жыве Расія.
12.20 "Культурная эвалюцыя". "Рэклама робіць жыццё лепшым". Праграма М. Швыдкога.
13.15 "Урокі рускай". А.П. Чэхаў. "Маё жыццё". Чытаюць Алег і Міхаіл Яфрэмавы.
13.30 "Страсці па-італьянску".
14.30 Архітэктурная галерэя.
14.45 Улада факта.
15.10 Кіно – дзецям. "Нечаканыя канікулы".
15.35 Сенсацыя! Сенсацыя? Сенсацыя...
16.05, 16.50 Да 190-годдзя з дня нараджэння А.І. Герцэна. "Па кім званіў "Колокол"?". Дак. фільм. 1-2 серыі.
17.50 "Хто там...". Аўтарская праграма В. Верніка.
18.15 "Літаратурнае Перадзелкіна". "Я сторожем буду в доме твоем". Фільм 4-ы.
18.45 "Царская ложа". Мікалай Аляксееў.
19.30 Упершыню на экране. "Расіні", ці Спрадвечнае пытанне: хто з кім спаў?". Маст. фільм.
21.25 Блеф-клуб.
22.05 Да 70-годдзя з дня нараджэння Андрэя Таркоўскага. "Настальгія па Андрэю".
23.25 "Джазафрэнія". Вядучы І. Бутман.

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.55 "Зусім сакрэтна". Турэмны раман.
9.25 Свая гульня.
10.10 Увага: пошук!
11.20 Маст. фільм "Апошні дзюйм". 13.00 Сёння.
13.25 "Працяг будзе..." з Юліяй Мяньшовай.
14.15 Пепсі-чарт.
15.25 "Алмазны бераг". Прафесія – рэпарцёр.
15.45 Наша кіно. "Пунсовыя макі Ісык-Куля".
17.45 Крымінал.
18.35 Свабода слова.
20.10 Крымінальная Расія. "Жыгулёўская бітва". 3-я серыя.
21.45 Крымінальны фільм "Дзень кахання".
23.45 Кома.

СТБ

6.00, 16.30 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
6.30, 16.05 "Свет Бобі".
7.00, 15.40 "Ферма страшыдлы".
7.30 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
7.40. 2.30 "Віртуальны свет".
7.50, 18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
7.55 "Снеданне з Лікай".
8.00, 18.50 "Тэма дня".
8.15 "Гара Грызлі".
10.30 Спартыўныя навіны.
10.45 "Аўтапанарама".
11.00 "Канал гісторыі": "Рэінкарнацыя". Дак. фільм.
12.00, 15.00, 19.00, 0.05 "24 гадзіны".
12.15 "Агенцтва".
12.50 "Зона цемры".
13.45, 21.40 "Клетка".
15.15 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнаў".
16.55 "Чарцяня".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Партрэт у інтэр'еры".
18.30 Фільм, фільм, фільм.
19.15 "Добры вечар, малы...".
19.30 Містычны баявік "Мазгавая атака".
0.20 Кіно: баявік "Жывым ці мёртвым".
2.40 "Аўтапанарама".
2.55 Навіны СНД.
3.10 "М 1". Музычная праграма.

8 КАНАЛ

17.30 Мультфільмы "Ліса і заяц", "Чапля і журавель".
17.45 "Прагулкі з дыназаўрамі".
18.15 Маст. фільм "Святоша".
20.25 "Вечарніца".
20.40 Навіны.
21.00 Дак. фільм "Востраў надзеі".
21.25 Тэлемагазін.
21.30 Баявік "Шакал".
23.30 Навіны.

СУБОТА, 6 КРАСАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00, 19.00 Навіны.
7.10 "Ключ да палёў".
8.05 "Пятае вымярэнне".
8.30 Сутнасць. Духоўная праграма.
9.10 Маст. фільм "Няскораны лёсам".
11.55 "Хто самы смелы?" Мультфільм.
12.10 Сад мары.
12.40 Каралеўскае паляванне.
13.10 Здароўе. Тэлечасопіс.
13.35 "Ідэальная пара".
14.30 "Адзіноцтва ў натоўпе. Мікалай Губенка". Дак. фільм.
15.20 Меладрама "Сяброўка Восень". 1-я і 2-я серыі.
16.55 Беларуская дваццатка.
17.25 "Пяць цудаў".
17.55 "Храбрае аленяня", "Сабака і кот".
18.35 З дакладных крыніц.
19.25 "На скрыжаваннях Еўропы".
20.10 "VIP".
21.00 Панарама тыдня.
21.50 Спорт-кур'ер.
22.00 "Дарога на Арлінгтон".
23.55 Дзюдо. Міжнародны турнір. Мужчыны.
0.35 "Каралева мячоў".

ГРТ

7.00, 9.00, 14.00 Навіны.
7.10 КОАПП.
7.35 Следства вядзе Калабкоў.
7.55 Слова пастыра. Мітрапаліт Кірыл.
8.10 Грай, гармонік, любы!
8.50 Бібліяманія.
9.10 Смехапанарама Яўгена Петрасяна.
9.45 Смак.
10.05 "Апошні аргумент Нугзара Саджаі". Справа 2002 года.
10.35 У свеце жывёл.
11.15 Здароўе.
11.55 "Тайны бацькі Даулінга".
12.50 "Каб памяталі..." Л. Дз'ячкоў. Вядучы – Л. Філатаў.
13.35 Дысней-клуб. "Мікі Маус і яго сябры".
14.10 Маст. фільм "Чалавек-амфібія".
16.05 "Песня года. Вясна". Філіп Кіркораў, Алег Газманаў, група "Любэ" і іншыя.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 "Песня года. Вясна". Працяг канцэрта.
18.10 Прэм'ера Першага канала. Праект Мікалая Фаменкі "Форс-мажор".
19.00 "Хто хоча стаць мільянерам?".
20.00 Час.
20.30 "Без кампрамісаў".
22.30 "Амістад". Маст. фільм.

РАСІЯ

7.15 Тата, мама, я – спартыўная сям'я.
8.05 "Тэлепузікі".
8.30 Залаты ключ.
8.50 Здароўе і жыццё.
9.25 Добрай раніцы, краіна.
10.00 "Сто да аднаго".
10.50 "Навука і тэхніка".
11.55 "Дружная сямейка".
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Маст. фільм "Звальненне на бераг".
15.00 Футбол. Чэмпіянат Расіі. "Спартак" (Масква) – "Ротар" (Валгаград).
17.00 Мая сям'я.
17.55 Аншлаг.
19.25 Люстэрка.
20.00 "Уцякач". Маст. фільм.
22.30 Камедыя "Кола кахання".
0.20 Гарачая дзясятка.

КУЛЬТУРА

9.10 "Дзікія жывёлы", "Бачыш – не бачыш".
9.35 "Вуглы манежа".
10.05 "Смех і гора ля Бела мора". Мультфільм.
11.05 Бабуліны рэцэпты.
11.20 ГЭГ.
11.35 "Нябёсы над намі". Маст. фільм.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Да 70-годдзя з дня нараджэння Андрэя Таркоўскага. "1001 расказ пра кіно".
14.10 Графаман.
14.35 Прывіды замкаў Англіі. Дак. фільм.
15.30 А. Казанцаў. "Браты і Ліза". Тэлеспектакль.
17.05 "Парыжскі часопіс". "Інстытут".
17.35 "Сферы" з Інакенціем Івановым.
18.15 "У вашым доме". Сям'я Тадароўскіх.
18.55 "Гістарычныя канцэрты". Й. Гайдн. Канцэрт № 2 для віяланчэлі з аркестрам.
19.20 Да 70-годдзя з дня нараджэння Майстра. "Рэжысёр Андрэй Таркоўскі". Дак. фільм.
21.17 Асабістыя ўспаміны пра вялікае жыццё.
21.20 "Ахвярапрынашэнне". Маст. фільм.

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 18.00 Сёння.
7.15 "Вуліца Сезам".
7.40 "Люстэрка, люстэрка-ІІ". 1-я і 2-я серыі.
8.25 Без рэцэпта.
9.15 Крымінал. "Чыстасардэчнае прызнанне".
9.45 Святлана Дружыніна. "Жаночы погляд" Аксаны Пушкінай.
10.20 Кватэрнае пытанне.
11.25 Баявік "Без права на памылку".
13.15 Смачныя гісторыі.
13.25 Падарожжы натураліста.
14.05 Свая гульня.
15.25 "Снайперы". Прафесія – рэпарцёр.
16.00 "Высокі бландзін у чорным чаравіку". Маст. фільм.
18.45 "Агент нацыянальнай бяспекі". "Расан".
19.55 "Не будзіце спячага паліцэйскага". Маст. фільм.
22.05 "Зорныя вароты-ІІ".
23.00 Усе адразу!
23.35 Наша кіно. "Нясуць мяне коні...".

СТБ

6.15 "Канал гісторыі": "Караблі-прывіды". Дак. фільм.
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Русалачка". Мультфільм.
8.00 "Цік-герой". Мультфільм.
8.30 "Мурашкі".
9.00 "Футурама".
10.00 "Бафі".
11.00 "Экзотыка".
11.15 "Рамонт".
11.30 "Аўтапанарама".
11.50 "Снеданне з Лікай".
12.15 "Свет спорту".
12.45 Ваенны баявік "Крэпасць".
14.55 "Відавочца".
15.25 "Вовачка".
16.00 "Чалавек-павук".
16.50 "Марш Турэцкага-2".
18.00 "Гадзіна пік" з Рыгорам Новікавым.
19.00 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
19.20 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
19.30 Баявік "Ордэн Мсціўцаў".
22.10 Трылер "Тэрор у паветры".
0.15 "Навіны сусветнай шоу-індустрыі".
0.45 "М 1".

8 КАНАЛ

15.00 Маст. фільм "Злодзей".
16.30 "Простае пытанне".
16.40 Мультфільмы 40-х.. "Канёк-Гарбунок".
17.50 Тэлемагазін.
18.00 Гурман-клуб.
17.45 Музычная праграма.
18.45 Містычная драма "Амен".
20.40 Тэлемагазін.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Вячэрні прыём".
21.25 Тэлемагазін.
21.30 Маст. фільм "Сны".

НЯДЗЕЛЯ, 7 КРАСАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00 Навіны.
7.10 "Ключ да палёў".
8.05 "Аграсвет".
8.30 "Арсенал".
9.10 Слова Мітрапаліта Філарэта на свята Благавешчання Прасвятой Багародзіцы.
9.20 Мульціклуб.
9.50 "Садко". Маст. фільм.
11.20 "Усё нармальна, мама!".
12.00 Тэлевітамін.
12.25 "Каралева мячоў".
13.15 "Лёс чалавека". Айцец Мікалай.
13.45 "Спявай, душа!".
14.15 "Маладая Беларусь". Спартыўныя спаборніцтвы сем'яў. Заключны этап.
14.45 "І іншыя афіцыйныя асобы".
15.20 Свет і мы.
15.40 "Прыгоды барона Мюнхгаўзена". Мультфільм.
16.00 Меладрама "Сяброўка Восень". 3-я і 4-я серыі.
17.35 Крымінальнае дасье.
18.05 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
18.30 "Час мясцовы". Рэпартажы з правінцыі".
19.00 Планета "АРТ".
19.30 Тэлебарометр.
19.45 Энцыклапедыя беларускага спорта. Веласпорт.
20.00 Панарама аналітычная.
20.40 Спорт-кур'ер.
20.50 Драма А. Таркоўскага "Іванава дзяцінства".
22.25 Тэлевізійны Дом кіно. Аматарскае кіно.
22.50 Дзюдо. Міжнародны турнір. Жанчыны.
23.35 "Жулі Леско".
1.10 "Пары і дуэты".

ГРТ

7.00, 9.00, 14.00 Навіны.
7.10 Армейскі магазін.
7.40 Дысней-клуб. "Дзіцяняты джунгляў".
8.05 Ранішняя зорка.
8.50 Бібліяманія.
9.10 "Бесталковыя нататкі" з Дзм. Крыловым.
9.30 Пакуль усе дома.
10.10 КВЗ-2002. Другая гульня сезона.
12.15 "Самі з вусамі".
12.50 Разумніцы і разумнікі.
13.15 Скарбы Крамля.
13.35 Дысней-клуб. "Мікі Маус і яго сябры".
14.10 Мэрылін Манро ўпэўнена – "Джэнтльмены аддаюць перавагу бландзінкам".
16.00 Жывая прырода. "Уладары глыбінь".
17.00 Вячэрнія навіны.
17.20 "Жарт за жартам". Гумарыстычная праграма.
17.50 Камедыя "Кот у мяшку".
19.35 Баявік "Ланцуговая рэакцыя".
21.30 Часы.
2.45 "Лінія кіно". Памяці Андрэя Таркоўскага. Фільм "Люстэрка".

РАСІЯ

6.40 Тата, мама, я – спартыўная сям'я.
7.25 "Тэлепузікі".
7.50 Рускае лато.
8.40 Усерасійская латарэя "ТБ Бінга шоу".
9.20 Добрай раніцы, краіна.
9.55 Сам сабе рэжысёр.
10.55 "Гарадок". Дайджэст.
11.30 "Дружная сямейка".
12.10 Парламенцкая гадзіна.
13.00 Весткі.
13.20 Дыялогі пра жывёл.
14.05 Вакол свету.
14.55 "Паветраная паліцыя".
15.55 Аншлаг.
16.55 ТБ Бінга навіны.
17.00 Маст. фільм "Прыгажуня-2: нявеста, якая ўцякла".
19.00 Весткі тыдня.
20.10 Маст. фільм "Я аб'яўляю вам вайну".
22.00 Маст. фільм "Шалёны Макс. Воін дарог."
0.00 "Спорт за тыдзень".
1.00 "Твін Пікс".

КУЛЬТУРА

9.10 "Дзікія жывёлы". "Тупат маленькіх ножак".
9.35 "Перапутавы астравы".
10.00 "Канёк-Гарбунок". Мультфільм.
11.20 Нядоўгія гісторыі.
11.35 "Чалавек нарадзіўся". Маст. фільм.
13.05 "Коля, Оля і Архімед". Мультфільм.
13.30, 21.30 Навіны культуры.
13.45 Да дня геолага. "З жыцця разведчыка Самсонава"...". Дак. фільм.
14.15 Магія кіно.
14.45 Шэдэўры сусветнага музычнага тэатра. В.-А. Моцарт "Чароўная флейта". Фільм-опера.
17.50 Тым часам.
18.15 "Дом акцёра". "Зорныя гісторыі".
18.55 "У порце". Мультфільм.
19.10 "Мой любімы клоун". Маст. фільм.
20.35 Госць у акцёрскай студыі.
21.50 Асабістыя ўспаміны пра вялікае жыццё.
21.55 "Гленгары Глен Рос". Маст. фільм.
23.35 Іграе В. Крайнеў (фартэпіяна).

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00 Сёння.
7.15 "Вуліца Сезам".
7.40 Пепсі-чарт.
8.30 Ох, ужо гэтыя дзеці!
9.15 "Агент нацыянальнай бяспекі".
10.25 Крымінальная Расія. "Жыгулёўская бітва".
11.20 Камедыя "Баламут".
13.15 Смачныя гісторыі.
13.25 Служба выратавання.
14.05 Свая гульня.
15.25 "Апошняя гарэлка". Прафесія – рэпарцёр.
15.45 Дог-шоу "Я і мой сабака".
16.35 Ілля Глазуноў. "Жаночы погляд" Аксаны Пушкінай.
17.10 Камедыя "Вяртанне высокага бландзіна".
18.45 "Агент нацыянальнай бяспекі", "Гордзееў вузел".
20.00 Надоечы.
21.15 Лялькі.
21.35 "Зорныя вароты-ІІ".
22.30 "Амазонка". Маст. фільм.
0.25 Часопіс Лігі чэмпіёнаў.

СТБ

6.00 "Канал гісторыі": "Рэінкарнацыя". Дак.фільм.
7.00 "1/52". Спартыўны агляд.
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Русалачка". Мультфільм.
8.00 "Цік-герой". Мультфільм.
8.30 "Аўтапанарама".
8.45 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
8.55 "Добро пожаловаться".
9.00 "Газіна пік" з Рыгорам Новікавым.
10.00 "Бафі".
11.00 "Яе звалі Мікіта".
12.00 "Снеданне з Лікай".
12.25 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
12.45 Дэтэктыў "Развітальная гастроль "Артыста".
15.10 "Агенцтва".
15.45 "Чалавек-павук".
16.40 "1/52". Спартыўны агляд.
17.00 "Рамонт".
17.15 "Арт-экспрэс". Культурнае жыццё сталіцы.
17.30 "Пакуль гарыць свечка..".
18.00 "168 гадзін Мінска".
19.00 "Страшыдла".
21.20 "Дзень добры, доктар!".
21.30 Баявік "Пяты элемент".
0.30 "Сакрэтныя матэрыялы".
1.30 "Альфрэд Хічкок прадстаўляе".
2.05 Начны музычны канал.
3.10 "М 1".

8 КАНАЛ

15.00 Маст. фільм "Сняжок".
16.30 "Еўропа сёння".
17.00 Мультфільм "Прынцэса Мананоке".
19.00 Маст. фільм "Гараж".
20.40 Тэлемагазін.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "У бары" "У Алега".
21.45 Трылер "Памерці занава".

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-90-63, 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання — 36-43-71; інфармацыі — 36-43-71; навукі і ВНУ — 36-44-25; кіравання адукацыяй, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22, bng@e-mail.ru

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, несуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах. Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны
Уладзімір НОВІК.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку», 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны.
Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Заказ № 1817
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 1.4.2002 г. у 18.10
Тыраж 30.000 экзэмпляраў.